

Adrie Krijgsman

De lente van '23

DE LENTE VAN 23

Adrie Krijgsman

De lente van 23

© 2023 Adrie Krijgsman

Omslag: Adrie Krijgsman
Uitgegeven bij Brave New Books
ISBN 978 94 6480 961 9
NUR 508

www.adriekrijgsman.nl

*The secret of a good old age is simply an honorable pact
with solitude. ...*

Gabriel García Márquez

Bijna elke avond, als het begint te schemeren, maak ik een wandelingetje door de omliggende straten. Halverwege ga ik dan op het bankje bij de vijver zitten. Om te roken hoef ik dat niet meer te doen. Ik ben gestopt. Nu staar ik enkel voor me uit naar een mengeling van concrete en abstracte verten. Gewoon omdat ik het fijn vind. Niet om er rust te vinden of om de spanning van me te laten afglijden. Ik laat herinneringen opwellen en ik kijk naar de boomtakken met wiebelende, of door de droogte al vallende blaadjes en ik verbaas me over de snelheid waarmee aan de overkant een woonflat verrijst. Het valt me ook op dat er veel minder frisverpakkingen rondom het bankje liggen, dankzij de nieuwe statiegeldregeling, waar ik heel blij mee ben. Vaak denk ik aan gedichten, liefde en beminnen, aan een oud-leerlinge, een dichteres die ik zeker al geen vijftwintig jaar in levende lijve heb gezien. De laatste twee jaar ben ik met haar op Facebook bevriend. Ik noem haar Erato,¹ naar de Griekse muze van de lyriek en de liefdespoëzie.

Na een poosje op drift te zijn geweest ben ik weer thuis, met frissere gedachten over het leven en de toekomst dan ik in lange tijd heb gehad. De drift begon bij mij rond mijn achttiende, een leeftijd die me nu onwerkelijk voorkomt. Ik? Achttien? In het lege en verlaten niemandsland tussen verleden en toekomst is die leeftijd blijkbaar kwijt geraakt, is de houdbaarheidsdatum van achttien jaar overschreden, en kan ik nu beter als bejaarde ‘op vakantie’ gaan dan als jongere ‘op drift’. Ik moet me maar eens realistisch gaan bezighouden met de toekomst, niet ‘mijn’ toekomst maar ‘de’ toekomst, in een breder verband, waar hopelijk ‘mijn’ toekomst nog een poos inpast. Ik ga op vakantie naar de

toekomst. En of dat uiteindelijk zinvol is, of zinvol kan worden, zal de tijd leren. Ik weet het niet. Diezelfde twijfel is er ook bij het schrijven. Immers alles wat met woorden kan worden gezegd, kan ook met woorden worden tegengesproken.² Zo'n uitspraak kan het schrijven gemakkelijk degraderen tot een volkomen zinloze bezigheid, wat geen vrolijk perspectief is, niet alleen wat mijn eigen schrijfwerk betreft, maar ook wat betreft de schitterende poëzie van mijn Facebookgeliefde, Erato. Maar:

‘Ik laat me niet meer gek maken,’ zeg ik, met een luidkeels afgevuurd ‘ik’, waarna de rest van het zinnetje geleidelijk vertraagt, in kracht afneemt en tenslotte op een berustende toon wegebt. Inhoudelijk lijkt het of ik voor elk probleem ongevoelig ben, wat niet zo is. ‘Dat weerhoudt me er niet van,’ vervolg ik, met het air en de spreektrant van een zichzelf overschattende CEO, ‘om al op korte termijn de nodige maatregelen te nemen, om nu al proactief vluchtstrategieën en escaperoutes te bepalen en om de veilige plekken die ik op mijn reis aantref nu al in mijn geheugen op te slaan, voor als de nood echt aan de man komt. En als ik dan hoor dat de Atlantische Oceaan plotseling sterk opwarmt en het zeeijs bij Antarctica veel sneller smelt dan verwacht, dan gaat dat niet lang duren.’

‘Hou toch op, je doet net of morgen de wereld vergaat.’

‘Nee, zo erg is het niet,’ zeg ik. ‘Maar voor de langere termijn zullen we toch echt ... Hé, dat is grappig. Ik zie mijn oog-brein-systeem nu zomaar ineens voor me als een gecamoufleerde wildcamera, je weet wel, zo'n camera die aan een boom gemonteerd wordt om ongezien dieren in het wild te observeren.’

‘Of om te kijken of er in Wapse een bijtgrage wolf zit.’

‘Zo’n camera kun je ook gebruiken om de omgeving te bewaken, ‘zeg ik, ‘of om foto’s te maken van plekken die de wandeling van het klimaat kunnen doorstaan. Eindelijk is het me duidelijk dat mijn nieuwe roeping die van een rondreizende wildcamera is!’

‘Dapper de klimaatcrisis te lijf, begrijp ik dat goed? Van de ene plek naar de andere reizen en dan plaatjes schieten van plekken waar het leven ook in de toekomst nog goed kan zijn? Het is gewoon een hypocriete rijkeluisvakantie in Spanje, zogenaamd voor de goede zaak. Doe jij maar fijn Don Quichot de groeten als je in Spanje bent.’

Was het maar zo simpel, denk ik, door de groet aan Don Quichot een beetje uit het lood geslagen, al voordat ik aan mijn ‘rijkeluisvakantie’ ben begonnen en dat kan niet de bedoeling zijn. Niet dat het nonchalant uit het lood hangen nou zo rampzalig is, want het onnavolgbare mysterie van loodrecht en rigide rechtlijnigheid is erger. Gekanaliseerde waterstromen moeten weer meanderen om het water vast te houden, ik bedoel maar. En over dat uit het lood geslagen zijn zou een goede vriendin van mij zeggen dat het *the story of my life* is, zonder daarbij aan seks te refereren, laat ik dat er maar bij zeggen. Het is allemaal al lastig genoeg en als dat er ook nog eens bij zou komen, nou, dan balanceerde ik op het randje van mijn mentale failliet. Echt wel!

Het schieten van die plaatjes doe ik voornamelijk voor mezelf, meestal om ze dan nooit meer te bekijken. Zoals veel overbodige zooi zitten ze dan goedbedoeld het betere klimaatdenken in de weg, ingeklemd tussen het eeuwige teveel van het neoliberale eeuwige tekort. We hoeven heus geen afbeeldingen of gegevens meer vast te leggen om te

bewijzen dat er een apocalyps dreigt, of om *safe spots* te vinden, alles wat we nodig hebben is al besteld, zit al in het winkelwagentje en de apocalyps kan bij wijze van spreken na betaling morgen worden bezorgd. Geen wetenschapper die nog twijfelt, de universitaire wereld is overtuigd en de meeste politici beseffen inmiddels ook de urgentie wel. Het probleem voor hen is veeleer dat onaangenaam nieuws hen niet populair maakt. De waarheid zal dus op zo'n manier verwrongen en gepolijst moeten worden dat krimp als groei kan worden gepresenteerd. Ik vind dat een soort ... Laat ik het venusvliegenvolpopulisme noemen: je lokt de argeloze kiezers op korte termijn met schone beloften uit je honingklieper het vangblad in, stort ze dan op lange termijn in de spijsverteringssecretie van een ecologische catastrofe en verslindt ze. Er moet iets gebeuren, maar wat? Ik denk aan consuminderen, dat helpt ook tegen de schaarste aan grondstoffen. Twee vliegen in één klap, voor Venus! Hoe mooi is dat? Alle andere oplossingen gaan voor meer energie, meer productie, meer consumptie. En dan gaat het mij aan het hart als goede landbouwgrond wordt omgekat tot een zee van zonnepanelen en de zee tot één groot windmolenpark.

‘Je vergeet de kernenergie.’

‘Ja, dat is weer salonfähig. Nogal opportunistisch als je het mij vraagt.’

Zonne-, wind- en kernenergie zullen de opwarming niet stoppen en zullen ook de klimaatmigratie niet stoppen. Die vindt nu al plaats en zal verder toenemen. Helaas vinden politici dat onderwerp blijkbaar *too big to handle* en komt men niet verder dan het sluiten van grenzen, het bouwen van muren, versperringen en meer recent de *pushbacks* op zee. Ook met het zalven van de consumentenziel met *feel*

good greenwashing en ‘voor-de-bühne-maatregelen’ gaan we het niet redden. Als je kijkt hoeveel vluchtelingen er nu al jaarlijks verdrinken, terwijl de grote trek nog niet eens is begonnen, dan kunnen we niet compassieloos wegstijven voor radicale besluiten en is het toch de hoogste tijd om ogenblikkelijk het roer om te gooien? Als ik die onmacht, of cynische onwil misschien wel, tot me laat doordringen word ik daar intens verdrietig van. En ongelooflijk kwaad! Niet alleen op politici, maar ook op het kutvolk dat hen kiest en alleen aan het eigen hachje denkt. De voortekenen van een catastrofe komen niet in mijn vizier omdat ik een glazen bolkijker ben, het is een vaag voorgevoel, intuïtie. Die voortekenen heb ik niet bewust zo gepland, ze komen als horzels, die ik met nerveus wapperende handjes probeer te verjagen maar die telkens terugkeren en mij tenslotte toch te grazen nemen.

‘Nee, met sarcasme komen we er ook niet uit,’ zeg ik. ‘Maar serieus, als we de klimaatopwarming niet kunnen stoppen, en dat gaat echt niet meer lukken, dan zullen we op de gevolgen moeten anticiperen en aan de verandering moeten wennen, dan volstaat het niet meer om te vechten tegen storm en ontij, tegen een hogere zeewaterspiegel en tegen invasieve exoten die de vertrouwde biotopen zullen gaan verstoren. Denk dan niet alleen aan planten en dieren, maar ook aan humane exoten, mensen uit andere culturen, want we zullen voor een deel nomadisch gaan leven. We zullen het nu eens hogerop moeten zoeken, dan weer van droog naar nat moeten reizen en andere keren van heet naar koel. En van de potentieel veilige plekken maak ik een ‘plaatje’. De rijke elite kan zich misschien een kunstmatige klimaatomgeving permitteren, een sterk verbeterd model

Biosphere, waarin de mens moet kunnen overleven in een gesloten systeem. Overigens zijn de twee eerdere versies van dat experiment, tot nu toe, op een enkele positieve uitkomst na, helemaal mislukt. Het mag duidelijk zijn dat het arme deel van de mensheid zich zo'n artificiële biosfeer überhaupt niet kan veroorloven. Dat zal noodgedwongen op een door de mens verklungelde aarde een leefbare plek moeten zoeken. Ik weet niet wat fijner is, een nomadisch, relatief vrij leven, of leven binnen zo'n gesloten systeem, waarbij je als foetus in de baarmoeder wel van de eerste levensbehoeften bent verzekerd. Al met al staan we aan de vooravond van de grootste volksverhuizingen ooit.'

Ik heb vandaag zeshonderd kilometer gereden, van midden Frankrijk naar het zuiden. Ik ben moe. Nog even een beetje uitmoeien bij een tweede beker thee en een handje zoute cashewnoten en dan een tukkie doen. Met een handgreep neem ik het pannetje van het kooktoestel en giet gekookt water in een beker met een al gebruikt theezakje, tot net onder het randje. Het water kleurt helder rooibosrood en terwijl de thee nog even staat te trekken speur ik op mijn telefoon naar het laatste nieuws, kijk daarna op Facebook en zie dat mijn bewonderde, poëtische Facebookvriendin een nieuwe bundel heeft gepresenteerd. Ik klik heel even haar profielfoto open en raak overweldigd door haar ronde, open gelaat, haar prachtige dreadlocks, de naar maritieme werelden reikende ogen, de brede glimlach. Ze is één en al liefde! In een geblurde herinnering heb ik haar ook mijn liefde betuigt en heb ik haar nuchter, maar met dronkenmansmoed (van verliefdheid) geschreven haar 'interessant' te vinden en ook dat ik graag met haar wilde vrijen.

‘Haha, dat mocht je willen,’ appte ze. *‘No way!’*

‘Daarom juist ... omdat ik het mocht willen.’

Hoewel ze vastberaden aangaf helemaal niets voor het vrijen met mij te voelen, blijf ik wel in de illusie geloven dat het zou kunnen, in theorie. Ik beloof snel haar bundel te bestellen, waarna ik direct een hartje van haar krijg. Het kinderhandje lijkt weer gevuld.

Een windvlaag wipt buiten (boven) mijn blikveld een blad los uit een lindeboom, een lenteblaadje, dat als gevolg van de langdurige droogte door de boom verstoten wordt en nu genoodzaakt is om te vluchten. Het lijkt in *slow motion* te gebeuren, met mijn brein als videobewerkingsprogramma, waarmee de beeldsnelheid wordt gemanipuleerd, vertraagd in dit geval. Het langzame neerdalen van het blaadje is een ramp op minischaal en metaforisch voor de vluchtelingen-crisis die zeker in de Europese Unie, maar ook daarbuiten, de politieke partijen bezighoudt. Het vluchtende blaadje dwarrelt op de theebeker af. Op het laatste moment schuif ik mijn rechterhand eronder, vang het voorzichtig op en leg het op de droge aarde voor mijn tent. Het is een aandoenlijk tafereel eigenlijk, waarbij ik mezelf in een positieve positie plaats, een veer in de reet steek, en waarbij ik moet denken aan Dilan Yesilgöz, ooit bootvluchteling, nu minister van justitie, een succesverhaal waar ik blij van word.

Zo'n blaadje in langzame vlucht vanwege vochtgebrek overleeft niet op de droge aarde, omdat het niet zonder de boom kan. Er zijn volksvertegenwoordigers, die gekozen zijn - en dus niet slechts hun eigen mening ventileren - die vinden dat de mens als een boomblaadje is dat niet zonder zijn boom kan, zijn omgeving, zijn bloed en bodem. Pleiten

voor opvang in de regio is daarvan een resultaat. Ik zou niet weten wat het beste is. Boven de poolcirkel, in het hoge noorden, heb ik met Afrikaanse vluchtelingen gesproken die daar heel gelukkig bleken te zijn. De natuur zelf speelt hierin ook een rol, de vroege hechting. Dat zal van persoon tot persoon verschillen. Zelf ben ik immers ook niet zo van huis en haard en vaderland. Bij dreigende, of zich al in de schaduw van geluk, of gezapige tevredenheid voltrekkende rampen, worden ter vergelijking vaak oude paarden van stal gehaald. Zo leerde ik dat de grote volksverhuizingen in de 5e eeuw al een klimatologische oorzaak hadden. Volken in het West-Romeinse rijk werden opgejaagd door Saksen, Juten, Friezen, Visigoten, Ostrogoten, Angelen, Franken, Slavische en Keltische volken, Germaanse stammen en *last but not least* de volgens geschiedschrijvers³ meedogenloze, plunderende en verkrachtende Hunnen. Door een relatief geringe klimaatverandering op het Euraziatische continent waren er door droogte op de Centraal-Aziatische steppen voedseltekorten ontstaan. Dit schijnt, ik was er zelf niet bij, een cruciale rol te hebben gespeeld in de opmars van onder meer de Hunnen naar het westen, dat toen voor een groot deel tot het Romeinse rijk behoorde. Zo, door een feitelijk beperkte klimaatverandering, werden vreedzame herders in korte tijd getransformeerd tot woeste en alom gevreesde plundersaars, met een effectieve militaire organisatie die zelfs voor de onoverwinnelijk geachte Romeinse legioenen amper te bestrijden was. Er woonden in de tijd van die grote volksverhuizingen zo'n tweehonderdmiljoen mensen op aarde, inmiddels zijn dat er veertig keer zoveel.

‘Die kunnen niet allemaal minister van justitie worden, dus ...?’

‘Sommige plant- en diersoorten migreren nu al vanwege de klimaatverandering,’ zeg ik, op het betweterige toontje waarmee ik vaak mensen tegen me in het harnas jaag, waar ik me dan weer niet erg druk over maak, omdat ik gewoon onverbiddelijk mezelf ben en het ook als onvervreemdbaar recht beschouw om zo te zijn. ‘Het zal niet lang meer duren of de mensheid zal die planten en dieren gaan navolgen.’

‘Dus jij wilt ons allemaal aan de wandel hebben? Aan de *Klimawandel*, de klimaatwandel in gebrekkig Nederlands, aan een ongekend massale pelgrimstocht naar overleving, een barre tocht die de Lange Mars van het Chinese Rode Leger in het niet zal doen vallen. Dat kun jij je misschien permitteren, ook al heb je een kutconditie met die longen van je, maar krijg de hele bevolking van een door water bedreigde metropool als Jakarta maar eens aan de wandel, of van Miami.’

‘Even voor de goede orde,’ zeg ik, ‘ik zet de bevolking niet aan de wandel hè, ik loop haar niet met een zweepje op te jagen en ik probeer mijn ecologische voetafdruk relatief klein te houden om dat gewandel juist te voorkomen. Het grote probleem is de massaliteit van de zich doodfokkende mensheid. De wetenschappelijke ‘wensprognoses’ van hele generaties demografen, dat de toename van onze soort op termijn zal teruglopen, is telkens een enorme misrekening gebleken. Dat afvlakken van die groeicurve hoor ik nu al ruim vijftig jaar rondzingen en telkens worden de cijfers naar boven bijgesteld, omdat demografen, en ook andere, wetenschappelijke ‘probleemoplossers’, te weinig globaal denken en te gemakkelijk sussende cijfers presenteren, ze houden te weinig rekening met toenemende ongelijkheid, vluchtelingen en arbeidsmigratie. Die bevolkingstoename

is ook voor het milieu het grootste probleem. Ik ben geen socioloog, of econoom, maar wat ik begrijp is dat ‘onze’ economie niet gebaat is bij minder consumenten, dus worden veel arbeidsmigranten verwelkomd. En vlak de religies niet uit, met hun niet meer zo uitgesproken maar nog wel aanwezige zieltjeswinnerij. Demografische krimp is voor een maatschappij die krachtig door de *homo oeconomicus* wordt gedomineerd een somber vooruitzicht.’

Ik sta met mijn lichtgewicht eenstoks tentje op een camping in Remoulins, een druk toeristisch stadje in het Zuid-Franse departement Gard, genoemd naar de gelijknamige rivier, althans dat lijkt mij het meest aannemelijk, de rivier was er eerder dan het departement en het meest logische is dan dat het departement naar de rivier is vernoemd. Als ik mijn denkvrijheid de vrije loop laat is het zelfs mogelijk dat de rivier voor die tijd geen naam had en gewoon rivier heette, geen ingewikkelde naamgeving, de naam is gewoon wat zij is (of was). Beide zouden dan tegelijkertijd de naam Gard hebben kunnen krijgen. Bla-bla-bla.

De afgelopen winter ben ik niet buiten mijn woonplaats geweest. Amper buiten mijn huis zelfs, omdat ik vanwege serieuze longproblemen, door een leven lang roken en een zware griep, al bij de kleinste inspanning een bijna fatale ademnood kreeg. Dat gaf me wel de motivatie om meteen te stoppen met roken en samen met een voorgeschreven bronchusverwijder gaat het nu al veel beter, al kan ik me nog steeds wel voor mijn kop slaan over de ongelooflijke stupiditeit en de onverschilligheid waarmee ik al die jaren mijn levensnoodzakelijke longen deels naar de ratsmodee heb geholpen. *It's no use crying over spilt milk* en ik zal op

een wat aangepast tempo verder moeten, aangepast omdat het nu eenmaal zo is, maar met verve! Dus na maanden voornamelijk thuis te zijn geweest moest ik er uit, om geen kasplantje te worden, denk ik. Ik ben meer een wandelende tak. Ik was weer fysiek actief en fit genoeg om verantwoord op reis te kunnen gaan, dus op naar het warme zuiden, om te bewegen, te kijken en te genieten.

Een paar uur geleden, aan het begin van de avond, ben ik bij perfect wandelweer naar de Pont du Gard gelopen, naar het meer dan tweeduizend jaar oude, drie etages tellende Romeinse aquaduct met ook de naam van de rivier erin, een aquaduct waar later een brug aan is toegevoegd en dat op de Unesco werelderfgoedlijst staat. Ik word altijd gelukkig van zulke imposante bouwwerken, die vakkundig en met gedegen handwerk zijn gemaakt, in dit specifieke geval met het doel om de bevolking van irrigatiesystemen en drinkwater te voorzien. Om die reden denk ik, misschien wat naïef, dat het bouwen van zo'n aquaduct getuigt van het goede in de mens. En ik heb respect voor vakmanschap, dat komt er ook bij, eerlijk ouderwets vakmanschap dat in een wereld vol overbodige gladde coaches en glijmiddel kwijlende communicatiedeskundigen tegenwoordig veel te weinig waardering krijgt. Aan het einde van de dag was het bij de Pont du Gard opvallend rustig en op zo'n stil moment ga ik uitgebreid zitten mijmeren over hoe het daar vroeger was, ik concipieer er een plausibel nostalgisch verhaal bij, samengesteld uit vers geogoste omgevingsbeelden, oude kennis, vooroordelen en fantasie. Dat is het wel zo'n beetje, daarmee creëer ik met unieke NI (natuurlijke intelligentie) een nieuwe werkelijkheid.

De Gard, of Gardon, die vanaf de hoge Cevennen via de

Rhône naar de Middellandse Zee stroomt, is aan het begin van de meimaand niet meer dan een onaanzienlijk, traag voortsijpelend stroompje, dat zich geluidloos en nagenoeg onzichtbaar door de rivierbedding wurmt. Schichtig als een ringslang kruipt het tussen de stenen door, slingert door het laaggelegen en sterk verdroogde overloopgebied waarop het oorspronkelijke groen in vele schakeringen bruin en geel is verschoten, symbolisch voor de droge, knisperende dood van de mediterrane flora. Terwijl het waterpeil in het voorjaar, onder omstandigheden zoals die hier eeuwenlang golden, juist hoog zou moeten zijn. Het is niet alleen een treurig gezicht, het is verontrustend, omdat het rivierwater voor de hele regio ‘leven’ betekent. Het aquaduct zelf staat sinds de zesde eeuw al droog, toen sommige delen van de vijftig kilometer lange waterloop werden verwoest, al heeft dat weer niets met het klimaat te maken. Ik heb trouwens ook wel dorst en zou best een koud biertje lusten. In het wilde weg roep ik: ‘Ober! Biertje!’ Knalhard. Ik heb dit soort gekkigheid gelukkig niet vaak, want dan loop ik het risico dat het normaal gedrag wordt, en kan ik het zomaar spontaan beginnen te roepen, ook als er veel mensen om me heen zijn, bij crematies of bruiloften: ‘Ober! Biertje!’ Nu reageert alleen een droge echo op mijn roep. Overal rondom lijkt er momenteel dorst en droogte te heersen, een desastreus aandoende droogte, die nog van jaar tot jaar kan verschillen, maar die trendmatig ernstiger wordt. Zo dreigt er nu al, en stelliger op termijn, ondanks tweeduizend jaar inventief watermanagement, een waterapocalyps!

‘Maar we benaderen het als een kinderliedje: *Als je dorst hebt mag je bij mij komen, want ik ben de bron.* Van Elly en Rikkert,⁴ weet je nog? Die bekeerde hippies’

‘En dan lost de grote regenmaker het wel op? *Not!*’

Hoewel de hemel boven mij steeds verder dichttrekt, is het hier beneden nog altijd stil en vredig en zou je bijna van een geweldsvrije aarde kunnen spreken, van vrede, van een kerstgedachte een half jaar na dato. Geen langdurige vrede, want in een wijdere omgeving begint het onheilspellend te rommelen en te grommen. Het onweer, dat in verschillende richtingen om mij heen te horen is, worstelt zich een weg door de stroperige, broeierige lucht in mijn richting en het laatste wat het onweer doet is mij op mijn gemak stellen.

Omdat ik niet op regen ben gekleed en ik vanwege mijn kwetsbare longen droog wil blijven, sputter ik op een lijjig sukkeldrafje terug naar de camping, tot ik halverwege op een afscheiding van boomstammen moet gaan zitten omdat mijn lichaam denkt dat het wel genoeg gesukkeldraft heeft. Het kapt ermee. Ik ga uit van de eenheid van lichaam (en de niet-bestaande geest), dus voor mijn lichaam is het niet vreemd om te ‘denken’.

‘Dat denk je.’

‘Dat weet ik! Daar hebben filosofen over nagedacht.’

De weergoden zijn mij vooralsnog beter gezind dan dat zij het verdroogde land gezind zijn, want het blijft droog tot nu toe, zodat ik nog rustig kan blijven zitten tot mijn ademhaling verder is gekalmeerd en ik, met uit het afval van mijn lichaam gerecyclede krachten, weer de illusie kan koesteren een kwieke bejaarde te zijn en ik de rest van de terugweg niet zo hijgend, oudemannenachtig hoef te lopen. Ik haat dat, zeker als het mijzelf betreft. Nu ik hier zo zit, op de boomstam, merk ik wel dat ik het nog steeds moeilijk vind om er normaal mee om te gaan, om het te accepteren vooral. Het lichaam wil sneller vooruit, de spieren werken

goedwillend mee en mijn hele systeem zou bij wijze van spreken veel liever huppelend dan lopend vooruit gaan als niet de ademhaling het liet afweten. Enorm frustrerend, dat is het. En rennen voor de regen? Zelfs een sukkeldrafje is al teveel en elke poging daartoe is overmoedig en die moet ik vaak met een beklemmend tekort aan adem bekopen. Ik ben geen mens die zich makkelijk bij tegenslagen neerlegt, geen onverschillig laissez-faire-type. Integendeel, ik doe mijn best om overal het positieve van in te zien, ik probeer het onaangename te veraangemen en ik zoek de nog wèl bereikbare grens op. Wat is er nog mogelijk? Blijft met die grote droogte het glas nog halfvol? Kan ik de liefde nog wel bedrijven zonder hersendood mijn laatste orgasme te krijgen, zonder dood neer te vallen? Mentaal gaat het tot op heden heel goed moet ik zeggen, boven verwachting, al houdt mijn mentale gesteldheid niet altijd gelijke tred met mijn fysieke gesteldheid. Dat zit me eerlijk gezegd weleens een beetje dwars, bij gesprekken, bij mijn soms enigszins onbezonnen, licht rebelse attitude met het adolescenterige gedrag. Op de een of andere manier wordt het door veel (jaloerse) mensen blijkbaar uitsloerig gevonden als ik mij jonger gedraag dan ik op het oog qua fysieke conditie ben. Maar wat verwachten ze dan? Moet ik me dan ouder gaan voordoen dan ik ben, springlevend maar al dicht bij de dood?

‘Hier heeft het de afgelopen nacht geregend,’ hoor ik een luid pratende man op een bankje bij de jeu-de-boulesbaan in een kort telefoongesprek tegen zijn vrouw zeggen. Hij zit op hooguit een meter of twintig van mijn tent maar is duidelijk verstaanbaar, vermoedelijk ook omdat er weinig

storende omgevingsgeluiden zijn. De jeu-de-boulesbaan wordt op dit moment door niemand gebruikt en hij ligt er ook onaantrekkelijk bij moet ik zeggen, niet mooi vlak en met veel onkruid, niet uitnodigend. En wat die kerel betreft, iedereen heeft recht op een privémening en wat mij betreft ook op een privé regenwolk boven zijn/haar hoofd. Daar zit ik niet mee. Hij belooft haar plechtig volgend jaar met Moederdag wèl thuis te zijn en dan zal hij voor haar gaan koken. Toe maar! denk ik, een jaar lang geduldig wachten, maar dan krijg je ook wat. En hoe zit het met de kinderen? Kunnen die niet koken voor Moeders? Zouden ze kinderen hebben? vraag ik me ineens af. Of zijn ze met de kinderen gebrouilleerd? Ik weet ook wel dat het mijn probleem niet is, maar mijn fantasie gaat bij deze categorie gesprekken automatisch en turbulent met allerlei onzin aan de haal. Ik prijs me dan gelukkig zelf niet zo te zijn, zo leugenachtig en flemerig, terwijl ik ook weet dat die ongepolijste eikels vaak de prachtigste vrouwen aan zich weten te binden. En godsamme, wat kan ik daar soms pissig over worden als ik zelf weer eens een tijd zonder liefdesrelatie moet leven. Misschien spelen ze thuis wel moeder en zoon, laat hij zich door haar in de luiers hijsen. En hij lult gewoon vet uit zijn nek, want ik heb vannacht geen spat regen op mijn tentdoek horen vallen en de grond was vanmorgen kurkdroog.

‘Waar gaat dit over?’

‘Dat vraag ik me ook af. Over vrijheid, denk ik, radicale vrijheid van denken, van fantaseren.’

Het resultaat van de wandeling naar de Pont du Gard, die zowel ontspannend als op het laatst zeer vermoeiend was, zoals bij een yogaoefening, althans dat denk ik, want ik ben

niet zo van de yoga, was in ieder geval een goede nachtrust, heel contradictoir: ... op een yogamatje! Man, wat heb ik heerlijk geslapen, daar kon geen os, blok of roosje tegenop. En wat is het dan heerlijk om verkwikt te ontwaken in een frisse ochtend, met fris in een dubbele betekenis, in de ene als een beetje koud en in de andere als zuiver, speciaal de zuiverheid van de lucht. Het is een waar genot om die met diepe teugen te kunnen inademen, om ondanks het hijgen toch de respiratoire vreugde te kunnen genieten om vrij van gepiep en gepruttel te ademen, niet meer als een vis op het droge, nee helemaal vrij inademen en de longruimte vullen, wat een half jaar geleden bij mij nog tot heftige hoestbuien leidde. Daar ben ik in elk geval vanaf.

Ik hoor de klingel-klingel van de *boulangier* die hier in een oldtimer Citroën HY elke ochtend zijn verse broden aan de man/vrouw komt brengen. Als er nog iets heilig is in Frankrijk dan zijn het wel de verse baguettes, zelfs op het weidse platteland kwam ik in bijna uitgestorven dorpen broodautomaten tegen die verse baguettes produceerden. Ik ga snel naar het wat roestige historische broodblik om een heerlijk vers stokbrood te kopen. Als dan even later de zon glimlachend tussen de wolken doorpiept is het gelijk lekker warm en voel ik mij als God in Frankrijk ten naaste bij, zogezegd. Een vergenoegde god die op zijn knieën in zijn tabernakel-tentje stralend in de zon zit te petit-déjeuneren: filterkoffie, knapperig stokbrood met lichtzoute roomboter, kaas en radijs. Daarna nog een stuk stokbrood met Franse chorizo. Na het ontbijt stuur ik mijn gedachten zeer bewust naar de zeespiegelstijging, naar het Verdrongen Land van Saeftinghe, naar Atlantis en naar allerlei dreigend op ons afstormende onderwaterrampen, alles om mijn gedachten

af te leiden van woeste rooklust. Een maf aangeleerd trucje, waarbij ik mezelf in de maling neem. Ik weet het. Maar hé, het werkt!

Op een breed uitgevouwen papieren landkaart, die altijd een beter globaal overzicht biedt dan de Google Maps-app op mijn mobieltje, bestudeer ik het gebied waar ik momenteel ben. Waar zijn bossen, waar zijn bergen, waar een stad? Daarna stap ik in de auto en rijd op goed geluk een stuk westwaarts, de heuvels in. Na een half uurtje wil de rit naar het westen nog steeds niet worden wat ik ervan verwachtte. Ik zie sporadisch inspiratieloze dorpen en verder alleen maar grote, verkavelde percelen bouwland. Het bevalt me voor geen meter en bij de eerste de beste rotonde draai ik bijna het volledige rondje, ik schat ongeveer driehonderdvijftig graden, en ga via andere weggetjes oostwaarts, naar de westelijke flanken van de Provence, met de fameuze wijndomeinen en olijfgaarden. En dan kan ik niet om het door Vincent van Gogh wereldvermaard geworden Arles heen, waarvan de oorsprong in de 6e eeuw voor christus is gedateerd en waar de kunstenaar psychisch gestoord werd, een deel van zijn oor afsneed en dat naar een prostitué bracht. Wat dacht die man? Dat ze het zou frituren, op een beboterd toastje leggen, beet je zout, beetje peper en *bon appétit*? Een uiterst raar gebaar, dat is het, dat blijft het. Ik ga het ook zeker niet navolgen, daarvoor zijn mijn oren en gehoor mij te lief. Ik neem een paar slokken koud water uit mijn thermosfles, bekijk het aquaduct, waar ik toevallig in een stapvoets rijdende file aan voorbijaaschuij, en ga dan na een kort ritje door de overvolle stad weer de Provençaalse heuvels in. De belangrijkste reden voor mijn snelle vertrek is niet omdat de stad niet interessant is, maar enkel omdat

ik nergens een parkeerplek kan vinden. De stad is tot in elke hoek vol, met auto's, met mensen, met het naderende einde, zij bezwijkt onder het gewicht van massatoerisme. En voor dat einde intreedt zal de stad gezien moeten worden, want we willen weten wat Van Gogh er heeft gegeten en waar hij scheet. De rust die Van Gogh er ooit dacht te vinden en vond - en hem misschien gek maakte - is nu ik er zo over nadenk, door zijn eigen toedoen, door zijn beroemdheid, definitief verdwenen. Onopzettelijk, maar toch.

‘Wel jammer, zo’n mooie stad.’

‘Ja, dat is zeker jammer. Nu is het dit jaar in Nederland wel het Van Gogh-jaar, dat zal ook wel afstralen naar Arles, en bovendien is het Moederdag, dat zijn geheid redenen voor extra drukte. In bijna alle oude steden is het druk, te druk om nog iets te bezichtigen. Ik denk dat ik me op mijn oude dag maar moet gaan richten op het stille en het kleine, plaatsen die op sociale media niet te vinden zijn, waar geen *influencer* zich druk over maakt en waarvan hooguit een paar afbeeldingen in een nooit bekeken nisje op het internet circuleren en die niettemin heel mooi kunnen zijn.’

‘Misschien. Maar sommige bezienswaardigheden moet je als ongestoord, geestelijk gezond, cultureel geïnteresseerd mens met allebei zijn oren in het echt hebben gezien. Het is altijd goed om de wereld te ontdekken en te verkennen als je je zintuigen (nog) optimaal kunt gebruiken, voor het complete plaatje.’

‘Sommige ... Sommige bezienswaardigheden heb ik al gezien.’

‘Ooit waren er de zeven wereldwonderen van de antieke wereld (groter was de wereld toen nog niet) en die waren voor een reislustig mens nog wel te behappen.’

‘Nu is er het Unesco werelderfgoed,’ zeg ik, ‘daar heb je minstens tig mensenlevens voor nodig. Ik heb een paar van de materieel-erfgoedlocaties bezocht, probeerde er meestal weer zo snel mogelijk weg te komen. Ik ga er niet speciaal heen, niet meer. Vanwege de drukte zullen er binnenkort wel beperkingen komen en worden we tot de VR-brilletjes veroordeeld. Geen milieuvervuilende vlieggreizen, geen last van stof, zweet en muggen en alles is vaak beter te zien dan in werkelijkheid. Ideaal.’

‘Voor sommige plekken zal dat zeker gaan gebeuren. Nu al! Mount Everest, geloof ik. En bij de Incatrail is het aantal dagelijkse bezoekers al sterk gelimiteerd. Lang van tevoren boeken dus, of digitaal, wat best aardig is hoor, dat digitale zien der ogen, maar de oren en de neus willen ook wat. Het gaat, en dat vergeten we vaak, net zo goed om de context, ook de sensorische context.’

Na mijn bezoekje aan Arles en de gekte rond Van Gogh besluit ik om naar het *Parc naturel régional des Alpilles* te gaan. En dat is een schot in de roos. Ik voel me er helemaal in mijn element op de smalle, kronkelende bergweggetjes waar ik slechts bij uitzondering een tegenligger ontmoet. Vaak is datzo’n zelf in elkaar gedroomde amateur-coureur, die denkt alleen op de wereld te zijn en op een circuit te rijden, met altijd eenrichtingsverkeer. Urenlang rijd ik met matige snelheid en open ramen door het verrukkelijk naar Provençaalse kruiden geurende landschap, langs bloemenweides, door bossen van naald- en loofhout, en soms door adembenemend zacht getinte tarwevelden, wondertjes, de perzikhuidjes van de Provence. En telkens om een rand of hoek de onverwachte wow-uitzichten, soms op een scherp gekarteld bergmassief, soms op een lieflijk dorp. Het is in

dit seizoen een leeg gebied waar ik, anders dan in de steden, nauwelijks toeristen tegenkom, alsof de massamens steeds meer zijn natuurlijke habitat, de echte vrije natuur, is gaan haten en zich daarom permanent laat vermaken door wat de toeristenindustrie voorschrijft en wat, met veel publicitair getetter, het grootst mogelijke economische gewin moet opleveren, dus bij de vele festivals, de musea en de horeca. Zelfs in de bossen vlakbij mijn eigen woonplaats kom ik de meeste mensen tegen op de plekken waar je met de auto gemakkelijk bij een uitspanning kunt komen. Haha, en dan vertellen dat ze lekker naar het bos zijn geweest! Ja, om een koud biertje te drinken, de laffe geitenbreiers! Maar laat ik niet ‘onnodig’ sarcastisch gaan doen op deze prachtige dag en me beperken tot het hoognodige, het echt noodzakelijke sarcasme.

Bij een niet als zodanig aangekondigd uitzichtpunt met fotowaardige uitzichten stuur ik mijn felrode Suzuki Ignis met slippende voorbanden op het allerlaatste moment een stoffige gravelweg in. Steenslag spuit achteruit en in mijn spiegels zie ik een zandkleurige stofwolk weer langzaam inzakken. Ik heb er als kind vaak van gedroomd om ooit als Livingston, of Shackleton langdurig op expeditie te gaan naar het zwart van Afrika, of het wit van de Zuidpool en nu leek mijn droom voor even waarheid te worden, zij het een slap aftreksel van de wensdroom die ik altijd voor ogen heb gehad, niet alleen omdat mijn droomexpedities destijds meestal per schip werden ondernomen, maar ook omdat de connotaties zwart en wit problematischer zijn geworden. Zo keert het alledaagse leven zich vaak van het gedroomde leven af, van het avontuur af, en loopt dan klem in de steeg van de ondraaglijke lichtheid van het zijn.

Ik sta met mijn expeditiemobiel op vijftig meter van de verharde weg, voor een gesloten hek. Daarachter zal wel een open weidegebied zijn. De lucht is intens blauw, half gevuld met witte stapelwolken. Het ziet er prachtig uit en het is een ideale plek om even te eten. Ik doe de achterklep van de auto open en maak op de rand van de etenskrat een boterham met kaas en tomaat, met een flinke lik mayonaise *on top*. Na de korte pauze besluit ik om ergens koffie te gaan drinken en ik heb ook wel zin in lekkere taart. Maar dat valt in het dunbevolkte gebied nog niet mee, pas na twintig minuten kom ik in een dorp een cafeetje tegen, met een terras. Een shabby uitzierende man, die ik als een archetypische dorpsbewoner herken, komt mij bedienen. Hij lijkt pas ontsnapt te zijn aan de Oudfranse cinematografie over het goede leven in de *campagne*, met door bijtend zonlicht uitgegraven groeven in zijn gezicht en een getaande huid. Hij blijkt de caféhouder te zijn, die mij uiterst vriendelijk de heerlijkste koffie en een glas ijskoud water serveert. Taart heeft hij helaas niet.

Bij de openstaande dubbeldeur waait over de granieten dorpel een wolk opgekrulde lindeblaadjes het café binnen, waar twee mannen op tv naar een wielervedstrijd kijken. Een van hen draait zijn bovenlijf in de richting van het rechthoekige gat dat uitzicht biedt op de buitenwereld en kijkt opzij, waarbij zijn ogen even op de binnenwaaiende blaadjes blijven gericht. Dan steekt hij met trillende vingers een sigaret op.

Ik reken bij de caféhouder af, binnen, aan de bar, en loop naar de overkant van de weg, waar mijn auto staat. Ik stap in en wacht nog steeds op haar hand, vlak op mijn rechter bovenbeen, warmte, vertrouwdheid ... haar stem? Ik heb

geen idee hoe haar stem klinkt als ze niet voordraagt, die klinkt dan doorgaans meer gedragen dan bij een gewoon gesprek. Bovendien zal haar stem zijn meegerijpt met haar lichaam, dat toen wat slungelig fragiel was, niet fragiel in de zin van breekbaar, daar zijn jonge lichamen te elastisch en te flexibel voor. Dunne ledematen. Een slanke nek. Hoe ze op haar knieën zat en haar boeken en schriften bij elkaar graaide, nadat haar tas gevallen en opengevallen was en ze zich blozend excuseerde. Ik heb lang gewacht, tot ik haar stem weer hoorde, gewacht op haar lach, op haar toen in elk geval heldere jonge stem. Ik heb nog ergens een paar gedichten van haar uit die tijd, in keurig handschrift, die ik koester, ook al getuigen ze van een schrijfstijl die pril en onvolgroeid stamelt en in onrijpe woorden net iets teveel als puberjargon klinkt, maar waarin ik wel al de huidige, eigen lichamelijkheid herken. Het is zo lang geleden.

Sluierwolken trekken traag langs de hemel. De lucht lijkt al vroeg in het voorjaar te zinderen van de hitte, terwijl het niet uitzonderlijk warm is. Het is zelfs een beetje fris voor de tijd van het jaar. Deze weersgesteldheid stip ik hier aan omdat de weersgesteldheid naar mijn ervaring altijd één van de belangrijkste gespreksthema's is. Altijd weer het weer. Niet omdat ik dat zelf zo graag wil maar omdat mijn gespreksstof door anderen wordt gestuurd. Omdat ik 'het gesprek' met mijn lezers graag aan de gang houd doe ik af en toe wat concessies, niet alleen aan de eeuwige terugkeer van hetzelfde, maar in dit geval tevens omdat ik denk dat het 'zinderen van de lucht' de weersgesteldheid is geweest tijdens de alcoholhallucinoses bij Vincent van Gogh, toen hij met korte, gebogen verfstreken de trillende luchten op

zijn ‘olijfgaarden’ schilderde, in witte, blauwe en violette tinten, tintelend en zinderend. Ook nu tintelt en zindert de lucht van de hitte. Veel lager in de biosfeer, dicht boven het aardoppervlak, brengt een fris namiddagwindje de laatste herfstblaadjes en de door droogte al vroegtijdig afgevallen lentebaadjes in beroering, eerst nog amper merkbaar, even later iets heftiger, soms zo heftig dat het griezelig begint te worden en ik het zelfs als spookachtig begin te ervaren, het trillen, het ritselen en het vitusdansen van luminescerende oogjes op het onrustig bewegende blad. Een vervreemdend en intimiderend ritselspel, maar intimiderend ten opzichte van wie, of wat en waarom?

‘Het mag dan lijken of ik een leuk gesprek zit te voeren,’ zeg ik, met de stilgehouden bedoeling mijn gedachten af te leiden van de sinister ritselende bladeren. De verdroogde lentebaadjes vind ik op een vertederende manier luguber, zielig luguber en ze herinneren mij er weer eens aan hoe meedogenloos de natuur kan zijn. Hoe wreed zij is!

‘Maar toch zit ik in die wrede wereld in mijn uppie voor de tent, met een bak koffie en met mijn mentaal dubieuze, zelfrefererende gespreksgedachten. Voor de oppervlakkig redenerende mens moet dat nogal paradoxaal zijn.’

Niet dat ik na het korte bezoek aan Arles gek geworden ben. Echt niet. Ook al lijkt het misschien of ik Vincent van Gogh achterna ben gegaan en als gevolg van een psychose onverklaarbare taal uitsla. Ik heb een ander motief, of een andere reden voor de zelfgesprekken. Allereerst weer dat nomadische, dat altijd onderweg zijn, dat immers ook naar de innerlijke beleving vertaald kan worden, het ontdekken van mezelf, *I search myself, I want you to find me*,⁵ het in gesprek zijn met mezelf, met diverse facetten van mezelf,

met de uit alle hoeken en gaten bijeengegaarde pluraliteit, de postmoderne diversiteit die ik onontkoombaar met me meedraag, met een veelheid aan identiteiten, ervaringen en gevoelens. En geen veelheid als gevolg van een psychose of een dissociatieve identiteitsstoornis. Geheel los van dit met mezelf in gesprek zijn voeg ik de gesprekken toe om het lezen tekstueel aantrekkelijker te maken, om variatie aan te brengen, zodat mijn lezers niet in slaap sukkelen, of zichzelf uit verveling de dood injagen, al lijkt dat mij een onwaarschijnlijk scenario. Of het werkt weet ik niet, het lijkt mij eigenlijk van niet. Zelf heb ik nogal de gewoonte om weg te dommelen bij lange en saaie beschrijvingen van landelijkheid, die ik dan zozeer internaliseer dat ik bijna lichamelijk aanwezig ben in zo'n slaperig landschap, ja, er min of meer één mee word, ik ben dan dat landschap, voel hoe mensen mij bewonderen, over me heen lopen, hoor hoe ze over mij converseren, hoe ze mij seizoensveranderingen toedichten, mij beluisteren, fotograferen, sonderen. Zo, bij het horen van een kerkklok in de verte, een haan die kraait, een verre hond die blaft of het ruisen van de wind ... Ja, dan gaan mijn gedachten naar het vertrouwde jeugdgeluid in het dorp waar ik ben opgegroeid: de koeien, de kerkklok, veilig en vertrouwd, met God waakt over u.

'Wat nu? zei Pichegru, en bungelde zijn beentjes in de kippenjus.¹⁶

'Mag ik het zeggen? Een godvergeten slaapverwekkend decor als je 't mij vraagt, zo'n dorp dat voornamelijk door senioren, die cognitief vastgelopen zijn in de digivaardige wereld, met een beroep op de mooiere, betere wereld van vroeger, wordt verheerlijkt en die dan plotseling menen de altijd barbaars in het geheugen aanwezige nostalgieliedjes

te moeten gaan meezingen: Ketelbinkie, Langs het tuinpad van mijn vader en het torentje van Spiek. Gahaaap ...'

Het wordt zachtjesaan donker, niet met het intense zwart van de lange winternachten, wanneer de zon diep onder de horizon duikt, maar met de hele nacht een zomers lichtwaas aan de hemel waar de fellere sterren wel doorheen weten te prikken, zoals ook in metaforische zin de felle sterren, de musici, kunstenaars, de ware meesters of meesteressen in hun vak, altijd wel zichtbaar worden, desnoods tegen alle wanen van de dag en merries van de nacht in. En zo zal op een dag ook mijn dichtende Facebookgeliefde met de dreadlocks als een felle ster tevoorschijn ploppen aan de voorjaarshemel. Ik hoop het.

Ik zit op een buismetalen vouwstoel voor mijn tentje, het is een goedkoop en potentieel doorzakkerig stoeltje, dus zit ik uit veiligheidsoverwegingen nagenoeg roerloos van de zwoele avond te genieten, in de drukkend warme lucht, warm en vochtig, gewoon een beetje te zitten, wat dommig te kijken, naar een dommig vogeltje, dat dommig in het dommige gras zit te punniken en ik vraag me dromerig af hoe het zou zijn als ik naar een dorp in de Provence zou verhuizen. Zomaar, als *Spielerei*, ik heb nog geen concrete plannen. Maar ik zou niet de eerste zijn. Er wonen hier veel buitenlanders en die wonen er niet voor niks. Ik zit wat door te fantaseren over het idee en of ik mijn Facebookgeliefde zou kunnen vragen of ze misschien ... Zeker op een avond als nu, in de tot langdurig vrijen aanzettende lentelucht, de zwoele, klamme, warme lentelucht. Zou zij met mij in de Provence willen wonen? In de Provence wel, denk ik. Ze woont immers al in Frankrijk. Maar met mij? Nee, dat niet, *no way!* Maar zonder haar zou het een eenzame bedoening

worden denk ik, vooral in het begin. De vraag is of ik ook eenzamer zal zijn dan ik thuis al ben. Mijn vrienden gaan al een aantal jaren een voor een de pijp uit, waardoor bij mij de aan grauwe ouderdom gerelateerde eenzaamheid toeslaat.

Ik trek een lauwwarm blikje bier open, dat de hele dag in de auto heeft gelegen en droom en mijmer, ongeremd en stuurloos, over zwoele nachten in de Provence, speel met aanvliegende herinneringen en met spirituele oproepingen van enige door mij bevrijde (vrijen-vrijde-bevrijd) meisjes en vrouwen. Toch zal ik wel nooit als de vrouwenbevrijder te boek komen te staan. En ik vraag me af hoe inconsequent dat ten opzichte van al die nostalgische dorpsliedjes wel niet is en besef plotseling ook dat het een hoogst gênante verleidingspoging is, om op deze wijze hun geesten naar het hier en nu te halen, alsof ik aan een huiveringwekkende seance deelneem, terwijl ik nog nooit van mijn leven in geesten heb geloofd. Nee, dan zou het voortoveren van hun lichamen mij liever zijn, daarin zou ik wel willen geloven, maar helaas, ik geloof niet in de mogelijkheid.

Ik pak een hoofdlampje, omdat ik geen zaklamp bij me heb, en schijn mezelf bij als ik door het late avonddonker naar het sanitairgebouw loop om mijn tanden te gaan poetsen. Campingdouches zijn meestal kleine hokjes met hooguit een plankje voor een fles shampoo en verder een haakje voor een handdoek. Kleding en eventuele bril kun je niet kwijt en na afloop zijn je schoenen zeiknat. Maar op deze camping zijn er luxe douches, met een kleine afgescheiden ruimte, waarin aparte wastafels zijn gemonteerd. Ik sta daar liever dan open en bloot bij de wasbakken in de open lucht,

waar Jan en alleman mij bij het tandenpoetsen letterlijk in de bek kan kijken.

In de doucheruimte naast mij staat iemand te douchen, die vraagt zich waarschijnlijk af waarom de persoon naast hem geen kletterend geluid produceert, of operagezang. Hij, een volwassen man zo te horen, kucht een paar keer, een luide toiletkuch, zo'n ongemakskuch om een onbehaaglijke stilte te doorbreken, zeker als je harde scheten moet laten, nogal sputterend moet poepen, of luid geplons wil camoufleren. De mens en zijn schaamteloze schaamte. Terug in de tent schrijf ik nog een gedicht, bij een foto, om op Facebook te plaatsen:

GEURPROFIEL

De smalle weggetjes / omhoog naar uitgestorven dorpen; /
men zegt dat hier Katharen waren, / men zegt laat varen
alle hoop. / Het ruikt naar oude bosbrand / tijdens een re-
genbui, / zo'n ketterverbranding, / denk ik.

Het moet in de maand april zijn geweest, aan de vooravond van mijn achttiende verjaardag, dat ik voor het eerst in mijn leven serieus dacht: wegwezen hier! Deze voor mij toch wel verwarrende gedachte resoneerde niet met een context. Ik had geen plan voor welke richting of bestemming ook, ik moest gewoonweg weg, zo simpel was het. Ik had nooit eerder de geringste noodzaak gevoeld om het ouderlijk huis te ontvluchten. Jongeren in mijn omgeving die ik persoonlijk kende voelden dat soms wel, de nestvlieders, die soms al jaren wegwilden, het huis uit, het leven uit zelfs en die wachtten op het juiste moment. Maar ik had dat niet. Ik had geen slechte jeugd gehad, ik was nooit echt ernstig gepest

op school, was nooit misbruikt, was nooit betast door een achterbakse oom of de dominee en werd thuis nooit geslagen. Ik was een gelukkig mens, dat dacht ik althans, en of dat waar is weet je niet want mensen zijn ware meesters in het bedotten van zichzelf en misschien was ik ook toen al het tegenovergestelde van een hypochonder, was ik ernstig ingebeeld gelukkig. En toch wilde ik weg. Ik werkte bij een kleine vleesconservenfabriek op de administratie en nam per direct ontslag. Ik schrok er zelf van en ik raakte er zelfs even door van streek, met een korte huilbui als gevolg. Ook op mijn werk was er schrik.

‘Ja maar.’

‘Niks ja maar.’ zei ik, op een onzekerheid verbloemende, agressieve toon en zo bot als een boleet. ‘Steek maar in je reet dat geld dat ik nog tegoed heb, zie het maar als boete voor het niet nakomen van de wettelijke opzegtermijn.’

‘Ja maar.’

En de volgende ochtend was ik op pad. Twee maanden lang trok ik van zuid naar noord, van west naar oost, in het rond en weer terug, al naar gelang het lot voor mij besliste. Europa was een blank linnen doekje van Jackson Pollock, ik was de verf en het lot spetterde mij overal heen. Zoiets. Het werd een prachtwerk! Ik kwam terug, bleef een poosje hangen tussen plicht en plan en ging een lerarenopleiding Nederlands doen, werd hevig bemind en ruw verstoten en telkens weer ging ik een poosje weg, reisde van de mooiste Elysiëse velden naar de oude schrijnende kloten. Maar hoe vaak ik ook naar de kloten ging, als nazaat van een Zeeuws geslacht kwam ik de worsteling met mijn reis door het leven telkens weer te boven.

En nu tour ik als mobiele wildcamera over de flanken

van de Provence en schiet er plaatjes van veilig bevonden plekken, zonder dat ik nou direct op de vlucht ben voor een klimaatcatastrofe. Nee, dan ben ik veel meer op de vlucht voor een andersoortig klimaat, voor het leefklimaat in mijn geboorteland, voor het kleinzielige culturele klimaat in mijn woonplaats. Het klinkt erg pathetisch, maar ik moet echt bij tussenpozen weg uit mijn bekrompen habitat, de wijde wereld in. In de slipstream daarvan rijd ik, na een ontbijtje, bij toeval weer over de route van de Katharen, waar ik gisteren ook al een flink deel van heb afgelegd. Zo is het althans bewegwijzerd, als de *Route des Cathares*. Ik probeer mij hun vlucht voor de nietsontziende pauselijke inquisitie voor te stellen, in te beelden. Daarmee wordt het in wezen ook mijn eigen vlucht, voor de heetgebakerde en recent ontwaakte morele scherpslijpers, de geëscaleerde wokisten, met hun rigide cancelcultuur, met hun stellig uit rechtvaardige wensen voortgekomen kleingeestigheid en benepenheid en en *Ausradierung* van vele onwelgevallige artefacten en relikwieën, maar om met dit identarisme het universalisme min of meer te verloochenen gaat mij echt veel te ver. Niet voor niets zijn er ooit vanuit een sociale, humanitaire ideologie, universele waarden gecreëerd, die in mijn ogen nog steeds de moeite waard zijn om voor te strijden. De met sloophamers weergekeerde kruisridders, die lijken te zijn afgedwaald van de Albigenzische Kruistochten en via allerlei ketterse wegen en paden, opjagend en brandschattend naar Carcassonne zijn gekomen om er verketterde kettters op de brandstapel te hijsen, zoals dat in 1329 met de laatste vier Katharen is gebeurd, moeten als een plaag worden bestreden. Deze nieuwe, kleingeestige, naar de 21e eeuw doorgestoten kruisridders, die onlangs,

hun ideologische werkterrein hebben verlegd naar actuele thema's als diversiteit, afkomst, sekse, ongelijkheid, ras, veganisme en zelfbestemming, nou ja, oké dan. Maar wat ik node mis in dit verhaal is een overkoepelend thema als (rechtvaardigheidshalve): de ander! Ik mis de 'ander', ik mis Levinas, ik mis het open gelaat van de ander bij deze nieuwe predikers, ik mis mijn Facebookgeliefde Erato, bij deze zelotische zendelingen van het heilige wokisme der laatste dagen. Ik mag hopen dat zij uit geloofsovertuiging geen leger meesturen bij de verspreiding van hun woord, met kolonisatie als bijkomende schade en slaafmaking als verdienmodel. Wanneer deze, doorgaans uit teleurstelling ondernomen 'kruistochten' met constructieve discussies gepaard gaan, heb ik er niet zoveel moeite mee, dan juich ik ze zelfs van harte toe. Omdat zonder botsende inzichten er nooit vooruitgang is geboekt. Helaas blijft het zo vaak steken bij weliswaar botsende meningen, maar bovenal simpele meningen en valt de samenleving als geheel, als optelsom van die verschillende inzichten, buiten de boot. Daarmee slaat op rijm de discussie dood. Oké, is flauw. Toch blijft de discussie vaak steken omdat de combattanten elkaar te lijf gaan, niet zozeer in fysiek opzicht, al gebeurt dat soms ook, maar in een bloederig bekvechten, dat vooral! Dat verbale geweld is op zijn minst jammer. Niet in de laatste plaats voor mijzelf, omdat ik me niet leen om aan zulke zinloze gesprekken en debatten deel te nemen. Dat mensen hun ei kwijt moeten, dat begrijp ik, maar ik ben geen nest voor stinkeieren.

'Om dit diepe inzicht over de wokistische moraalriders te bereiken moest ik wel veel mooie kronkelweggetjes af met haastige Fransen, 30 is 50, 50 is 70, en 80 is 130. We

noemen dat gekscherend een snelheidsvermeerdering met de Franse slag.’

‘We?’

‘Ik!’

‘Als ik jou was, zou ik maar veilig achter een haag gaan staan,’ zegt een praatgrage buurvrouw. ‘Je verschuilen voor het geweld.’

Ze heeft een sterk Nedersaksische tongval. Het echtpaar waarmee ze zojuist nog stond te praten knikt instemmend, alsof ze het gezamenlijke knikken hebben ingestudeerd. De vrouw met de Nedersaksische tongval gebaart met weids uitvliegende, fladderende handen naar een stevige, dichte ligusterhaag. Daarachter bevindt zich de plek die ze voor mij in gedachten heeft. Daar kan ik mij verschuilen voor de elementen.

‘Niet die dunne haag hè,’ zegt ze, ‘want er wordt erg veel wind verwacht.’

‘Het waait nu al stevig,’ zeg ik.

Een windvlaag tilt het deksel van de vuilcontainer op en blaast een zure geur van rotting en bederf in onze richting. Ik schijn er gevoeliger voor te zijn dan de vrouw met de Nedersaksische tongval, ik moet bijna kokhalzen, terwijl zij geen spiertje vertrekt. Ook de vrouw van het abrupt weglopende echtpaar niet. Wel de man, die steekt als een Mechelse herder in de harde wind nog even zijn neus op. Ik bekijk snel waar de mij tobedachte plek zich bevindt ten opzichte van de stank en ten opzichte van de sanitaire voorzieningen en maak aanstalten om snel mijn tent op te gaan zetten.

‘Morgen,’ zegt de vrouw met de sterk Nedersaksische tongval. Ze tilt met beide handen haar nauwe, enkellange

rok tot ver boven de knieën op, stapt met haar blote, bultige benen over een laag ligusterhaagje en roept tegen een windvlaag in: ‘code geel! Maar na regen komt zonneschijn.’

Dat laatste had ze nou niet moeten zeggen. Ze leek me juist een interessante, zelfdenkende vrouw, maar met zo’n godvergeten tegeltjeswijsheid degradeert ze zichzelf in één klap tot een alleedaagse boerentrien.

Een uur later trekt er een onweersbuitje over, gevolgd door grauwe flodderige wolken. De regen spettert gezellig op het tentdoek en het waait stevig, zo stevig dat mijn tent staat te vibreren als de luchten boven de olijfgaarden van Vincent van Gogh. *So far, so good*, al is het wel een stuk frisser geworden. Het lijkt verdomme Noorwegen wel, met die wind en die kilheid. Niet dat ik iets tegen reizen in Noord-Scandinavië heb. Het is geen geheim dat ik graag en vaak naar Noorwegen reis, maar met dit verschil dat ik dan de weersomstandigheden incalculeer. En alles wat je in een bepaalde situatie verwacht valt niet tegen, want je verwacht het. Wat je niet verwacht, dat valt tegen. Of mee, dat kan ook. Niet dat het allemaal veel uitmaakt want ik moet leven met wat voorhanden is, mijn spulletjes: een slaapzak, een dik boek van Karl Ove Knausgård, mijn favoriete Noorse schrijver momenteel, en een mok warme Chinese-tomaten-Cup-a-Soup, maar dan van een B-merk. Niet uit zuinigheid, maar als de A er niet is, doe ik het met een B. Op andere momenten, in andere situaties, zijn er weer andere zaken voorhanden, tuingereedschap, geliefden, kleinkinderen of oorlogstuig.

Toen de heerlijke lentegeuren grotendeels waren vervaagd, de sering en de bakjes met krokussen en

hyacinten in de groencontainer waren verdwenen en er na het natte voorjaar een droge periode arriveerde, ontwaakte ik uit mijn 'winterslaap'. Na het langdurige functioneren op laag fysiologisch niveau en vanwege mijn benauwdheid voornamelijk in huis, moest ik op pad. Ik moest bewegen, ik moest op jacht zonder een prooi te willen bejagen en ik moest gaan verzamelen zonder bezit te vergaren, ik moest, ik moest, ik moest ... Ook om mijn Facebookgeliefde te vergeten en haar toch te gaan bezoeken in haar nieuwe huis in Frankrijk - over de top dubbelop. Ik weet wat dit betreft echt niet wat nou de oorzaak is en wat het gevolg van wat. Deze voorafschaduwingen van een dreigende apocalyps zaten mij op de hielen, al had ik inmiddels natuurlijk de leeftijd bereikt dat het mijn tijd wel zou duren. Waarom maakte ik mij daar nog druk over? Ik had geen kinderen, geen kleinkinderen, niet eens een vrouw! Ik had met de dreigende apocalyps, als een niet al te knellende mentale enkelband, zonder al teveel problemen comfortabel thuis kunnen blijven, waar alles aanwezig was wat ik nodig had. Maar zo zat ik niet in elkaar, ik moest onderweg zijn en moest, al werd ik honderd, telkens de steeds veranderende wereld blijven ontdekken. Ik pakte mijn kampeerspullen in en ging, mijn roeping volgend, op weg. Ik ben inmiddels aan de voet van de Catalaanse Pyreneeën terechtgekomen, bij een stad met een romaanse kerk en een uitgebreide godsvruchtige geschiedenis. Het begint behoorlijk fris te worden, om niet te zeggen koud. Volgens een weerapp op mijn telefoon is het op dit moment zeven graden, dalend naar drie in de vroege ochtenduren. Bij zo'n temperatuur vries je nog niet meteen dood, als je tenminste een beetje voorbereid op stap bent gegaan en ik heb weleens bij lagere

temperaturen gekampeerd, maar aangenaam is anders. Nee, dan vorig jaar, toen was het in deze periode en in ditzelfde gebied zelfs hoog in de bergen nog vijftientig graden of meer. Omdat ik de facto al jaren lijd onder een gebrek aan aanraking, aan een lichamelijk voelbare affectie, de troost van het fysieke contact, ervoer ik die warmte vorig jaar als pure liefde op de al zo lang affectief verwaarloosde huid. Zoiets was vandaag onvoorstelbaar. Toen ik vlak voor de grens met Andorra een witte wereld binnenreed was het wel even goed schrikken. Het was geen wereld met alleen wat sneeuw langs de berm, wat vrij normaal is, maar compleet wit vanaf het wegdek tot aan de bergtoppen en ik reed echt in een sneeuwbus. Het was geen zware sneeuw, maar niettemin sneeuw, bij een temperatuur die net onder het vriespunt lag. Omdat er preventief was gestrooid bleef de sneeuw gelukkig niet op de weg liggen, anders zou het met mijn zomerbanden ook nog gevaarlijk geweest zijn.

‘Wel grappig, vluchten voor de apocalyps en dan door een beetje sneeuw een ravijn inglijden. Zo heeft eenieder zijn eigen specifieke manier om af te glijden.’

‘Huh?’

‘Ja toch, we hebben allemaal ... Moet je die meid zien die daar staat te bellen. Wow!’

‘Een Zwitserse, die staat achter me.’

Ze was mij die morgen al eerder opgevallen, toen ik bij het kampwinkeltje stokbrood ging halen, vooral omdat ze mij deed denken aan Erato.

‘Figuurlijk?’

‘Nee, letterlijk! In een caravan achter mijn tent. Dus als zij afglijdt en valt ... *If you fall, I will catch you, I will be waiting. Time after time.*’⁷

De autorit over de Pyreneeën recapitulerend duik ik een warme tunnel in, symbolischer kan bijna niet. Ik zie licht aan het einde van de tunnel en kom na betaling van tol, wat ik nog steeds een niet in deze tijd passend, middeleeuws gebruik vind, onverhoeds in een veel warmere omgeving terecht. De voorjaarszon schijnt er uitbundig, de hellingen zijn frisgroen en vochtig, het is achttien graden en het mij meestal welgezinde leven lacht mij toe, aardiger dan ooit, en gerieflijker had ik het mij niet kunnen bedenken. Ik stop bij wat van ver een cafeetje leek, maar als ik eenmaal de parkeerplaats oprijd blijkt het gewoon een woonhuis te zijn, met een voortuin vol bloeiende sering, die op deze hoogte, later bloeien dan thuis. Ik pak mijn mobieltje om een sfeerfoto van de plek te maken, wetend dat ik de geur, die even wezenlijk is als het beeld, daarmee niet vangen kan. Het lijkt me in deze tijd van het jaar, in deze omgeving, een veilige plek in tijden van nood en dus ook om andere redenen een foto waard. De volle zon staat schuin achter mij, waardoor het licht in overdaad op de paarse bloemen valt. Ik probeer in de foto de spiegelende ruiten van het huis buiten beeld te houden. Het is even puzzelen met wat er wel en wat er niet in de compositie thuishoort. In elk geval geen vage vlekken van fladderende reflecties. Al snel denk ik het juiste beeld te pakken te hebben en ik tik ferm op de opnameknop. Dan schakel ik over naar de selfiemodus en zie op het beeldscherm dat de Zwitserse nog steeds achter mij staat te bellen, met een fysieke theatraliteit waar je u tegen zegt en waar ook haar stem in meegaat, met vitale buigingen, snel en traag, soms schreeuwend, dan weer op fluisterton. Wat een ontzettend lekker wijf, slanke taille, wulpshe heupen en mooie kleine borstjes. En die expressie!

Ik ben daar, met mijn doorgaans vlakke, nasale intonatie, altijd een beetje jaloers op, die levendige voordrachtskunst. En met die vage jaloersheid, moet ik straks de koude nacht in. Ik denk nog even twijfelend door aan dat Zwitsers, aan dat *Schweizerisches Deutsch*, dat altijd lijkt of het niet echt een moedertaal is, maar Duits dat als een tweede taal wordt uitgesproken door een vreemdeling.

‘*Guet Nacht!*’

‘Oeps, het licht valt uit,’ zegt de vriendin van mijn collega.

Zie je wel, denk ik, uiteindelijk gaat alles mis, helemaal in lijn met de wet van Murphy. Niet dat ik in paniek raak van zoiets, maar ik zie het wel als teken aan de wand dat er veel meer mis kan gaan, dat er misschien wel een cascade van rampen kan volgen op één zo’n ogenschijnlijk futiel incidentje. En dan met elektriciteit! Voor je het weet vallen er computersystemen uit, de bevoorrading van bedrijven stagneert, betalingen zijn niet meer mogelijk en pompen in de riolering weigeren dienst waardoor straks letterlijk de shitzooi over straat loopt en we in een stinkend humanitair vacuüm terechtkomen. Zulke situaties, als ze ook maar iets langer duren dan de gemiddelde tolerantiegrens aankan, zijn een absolute garantie voor het *homo homini lupus*,⁸ het ieder voor zich.

We zitten in een restaurantje in Sitges, een gemoedelijke badplaats aan de Costa del Garraf, één straat hoger dan de strandpromenade, en zijn net van plan om de maaltijd te bestellen.

‘Dat zal nu wel niet doorgaan,’ zegt mijn collega. Hij is hier met zijn vriendin op vakantie en ik had min of meer afgesproken om contact op te nemen als ik in de buurt zou

zijn. Want zeker weten doe je dat nooit met mijn ondefinieerbare en veelal in nevelen van wensgedachten gehulde routes. En routines ook. Maar ik was in de buurt, belde en voor ik het goed en wel besepte zat ik hier, in het kunstlicht. Tot het uitging.

‘Ergens anders dan, waar het licht wel brandt?’

‘Dat lijkt me wel,’ zegt de vriendin van mijn collega. ‘Waar?’

‘Wel vegetarisch,’ zegt mijn collega.

We lopen de zaak uit en zien dat op meer plekken in de straat de stroom is uitgevallen. Naar onze eerste indruk per huizenblok om en om links en rechts. Vreemd, ook omdat het niet stelselmatig per huizenblok om en om is, maar er zich ook onverklaarbare anomalieën in de mathematische reeks bevinden. En we zijn niet de enigen die het vreemd vinden, overal in de straat zie je verbaasde gezichten in de restaurantjes en zie je mensen twijfelen of ze wel of niet naar binnen zullen gaan. Her en der flakkeren kaarsjes voor de ramen. Telefoons worden op zaklampfunctie ingesteld en zwabberen door donkere ruimtes. Ik moet er oprecht om gniffelen. Wat nu, hongerige wolf, nu de apocalyps zo nabij lijkt?

‘Dat herinner ik me van vroeger,’ zeg ik. ‘Geen water, geen stroom. Je zou verwachten dat die gebreken inmiddels wel tot het verleden zouden behoren. Spanje heeft bij zijn aantreding tot de Europese Unie in 1986 enorme bedragen toegekend gekregen voor verbetering van de infrastructuur en is tegenwoordig een hoog ontwikkeld land.’

De vriendin van mijn collega kijkt mijn collega aan met een meewarige blik waaruit ik aflees dat vroeger voorbij is, het is een cancelwoord.

‘Kijk, daar bij de Veggie Garden brandt wel licht,’ zeg ik, met kinderlijke blijheid in mijn stem, nadat we een eindje zijn doorgelopen.

Ik vind het geen enkel probleem om ergens anders heen te gaan, ik ben immers altijd al onderweg. En het doet me denken aan jaren geleden, toen ik hier nog regelmatig met een paar vrienden kwam. We liepen soms uren van het ene restaurant naar het andere, bestudeerden de dagmenu’s, dronken soms eerst een drankje en keken wat er bij onze burens op tafel verscheen. Soms zag dat er zo onsmakelijk uit dat het voor ons een reden was om na het drankje verder te gaan zoeken. Het is zelfs weleens gebeurd dat we te lang doorzochten, tot in alle restaurants de keukens al gesloten waren en we het rond middernacht in een café met een paar tapas moesten doen. Niets mis mee, tapas, maar het was geen maaltijd.

‘Dan gaan we daar toch heen,’ zegt mijn collega. En tot zijn vriendin: ‘vind jij het ook goed?’

Ze hebben daar al eerder gegeten en dat was erg lekker. Een dagmenu.

‘Ja hoor,’ zegt ze.

We zijn nog maar amper binnen of ook hier valt het licht uit. Dat is weliswaar vervelend, maar ik kan er ook enorm van genieten, als er in een hoog ontwikkelde maatschappij, met overal camera’s en sensoren, met overal beveiliging en *double-checks and balances* om alles in de gaten te houden, er toch van die elementaire dingen onverwacht mis kunnen gaan en de zelfovertuigde, alles onder controle hebbende mens even plaats wordt gewezen.

‘Nee hè, niet weer,’ zegt de vriendin van mijn collega. Zij zegt het, we denken het alle drie.

‘Blijkbaar wel,’ zeg ik.

Gelukkig duurt het dit keer maar heel even en met een gerust hart wachten we tot de bestelling wordt opgenomen, door een vriendelijk, Aziatisch ogend meisje, dat als enige personeelskracht in de bediening lijkt te werken en zich het vuur uit de sloffen loopt. Arm kind, denk ik, hoewel ze ruim in de twintig moet zijn en de aanduiding kind daarom een beetje kleinerend klinkt. Gelukkig zeg ik het niet hardop, dus heeft niemand weet van mijn onbedoeld kleinerende gedachte.

We bestellen alle drie het dagmenu, dat hier in meerdere variaties kan worden samengesteld, met een keuze uit vijf verschillende voorgerechten, twee hoofdgerechten en twee toetjes - geen flan, en dat verbaast me. Flan is vermoedelijk na zoveel jaren te alledaags gewoontjes geworden en uit de gratie geraakt. We kiezen ieder het onze, met als drankjes drie maal water. Alcohol drinken we helemaal niet (meer), of vrijwel niet (meer), sapjes zijn te ongezond zoet en thee en koffie zijn op dit tijdstip ook niet erg aantrekkelijk. Beter op latere leeftijd nog gezondheids-wijs geworden dan altijd dom gebleven, het zou ons trio-motto kunnen zijn.

‘Ik drink bijna altijd gewoon water,’ zegt de vriendin van mijn collega.

‘Ik tegenwoordig ook vaak,’ zeg ik.

‘Vanwege zijn longen,’ zegt mijn collega.

‘Precies,’ zeg ik. ‘Niet teveel gekkigheid meer, maar ook geen geheelonthouder. Met mate blijven genieten van de juiste dingen en zeker niet Vincent van Gogh achterna. Voor mij geen glaasje absint.’

‘Overmorgen weer?’ vraagt mijn collega, als we geheel voldaan het restaurant verlaten. ‘Het was erg gezellig.’

‘Dat denk ik niet,’ zeg ik. ‘Het is dan wel erg gezellig, en ook wat mij betreft zeker voor herhaling vatbaar, maar ik heb geen zin om drie nachten op die stoffige kutcamping te staan. Tot thuis, denk ik.’

We lopen nog een stukje samen op, tot ik afbuig naar de camping. Ik hijg mezelf het laatste stuk omhoog over het donkere treinviaduct, met na elke paar stappen een korte pauze. En uiteraard loop ik weer te vloeken en te tieren dat het een lieve lust is, iets wat mijn ademtekort er zeker niet minder op maakt. Het is verdomme weer zo’n onverwacht harde en triest makende terugval. Heb ik teveel gelopen vandaag? En daarmee mijn longen teveel belast? Of iets gegeten wat mijn longfunctie nadelig beïnvloedt? Wist ik het maar, denk ik, dan zou ik met die kennis misschien nog iets kunnen doen.

Als ik eenmaal languit op mijn dunne matje uitgevloerd op de harde bodem in mijn tentje lig en mijn ademhaling weer tot rust is gekomen kijk ik terug op een bijzonder leuke avond. De harde bodem, het *back to basics* zou heel goed mijn lijfspreuk kunnen zijn. Ik ben altijd al overtuigd geweest van het nut van eenvoud en ben daar meestal ook wel bij gevaren. Ik heb het ook nadrukkelijk uitgedragen als iets positiefs, al was het wel altijd ‘mijn’ eenvoud, naar de westerse maatstaven bedoel ik dan. Voor de werkelijk berooide medemensen, de echte *have-nots* op deze wereld, was ik nog steeds een rijke witte westerling en was mijn positieve insteek bij deze eenvoud gewoon niet meer dan een verkapte onschuldverklaring, een sluier waarachter de onrechtvaardige verdeling en de enorme verspilling van grondstoffen in de neoliberale wereld gewoon doorgingen, bij mij misschien wat minder dan gemiddeld, maar toch. En

zo word ik aan het einde van deze mooie dag toch nog een beetje treurig.

Om een uur of zeven komt hier in Noord-Spanje om deze tijd van het jaar de zon op. Hij heeft dan even tijd nodig om boven de struiken en heuvels uit te komen, maar als hij dan eenmaal hoog genoeg is werpt hij zijn warmtegloed in volle hevigheid over het nog koude, bedauwde land en begin ook ik, na de koude nacht, op temperatuur te komen. De vele zangvogels zijn dan al urenlang hun zoete liedjes en andere welluidende riedeltjes aan het oefenen, houtduiven hun eentonige balts en ver daarvoor was er al een haan actief. Wat zo'n beest dan te vertellen heeft? Probeert hij kippen aan te zetten tot het leggen van een ei? Tot ochtendseks? Maar waarom zo luidruchtig en zo vroeg?

Wanneer de zon eenmaal het land opwarmt en de lichte ochtendnevels heeft verdreven komen al snel de heerlijkste geuren vrij. Dat valt mij altijd weer op als ik onderweg naar het zuiden in midden Frankrijk kom. Even voorbij Dijon begint het ongeveer, het varieert een beetje, afhankelijk van het seizoen en de weersgesteldheid. Het olfactorische genot van die heerlijke, kruidige geuren duurt meestal niet erg lang, want al snel wordt de lucht heet en stoffig en komen er verbrandingsgassen vrij als het dagelijkse leven op gang begint te komen. Het is dat vluchtige dageraadsmoment dat zo lekker is en heldere herinneringen oproept aan allerlei geurgerelateerde gebeurtenissen, aan bus- en treinreizen, zomerzotheden, overlijdenstelefoontjes en aan die hanige ochtendseks natuurlijk. Kukelekuuu!

In extremere klimaatzones, de polaire of de tropische, is de geurkracht veel minder, is mijn ervaring, ook al kan het

zeker in de tropen heel lekker ruiken. Zodra de zon het land opwarmt ga ik dan meestal koffie zetten, vroeger ook nog roken, om vervolgens naar het toiletgebouw te gaan om te poepen. Pissen doe ik 's nachts altijd in de tent, momenteel in een lege Spaanse jus d'orange fles, met brede opening. In een Coca-Colafles bijvoorbeeld zou het erg lastig worden, zeker met slaapoojjes en in het nachtelijke duister. Ik heb dat weleens geprobeerd en dat leverde grote natte plekken in mijn slaapzak op. Al doende leert men. Nu weet ik dat het bijvoorbeeld wel in een leeg melkpak kan. Zeker zolang je alleen bent. *Who cares?*

Een willekeurig doorgaand steegje in een oud maar verder nietszeggend Spaans stadje is niet altijd een doodlopende weg, dus ik duik het straatje in dat steil naar boven gaat, om zo een opgebroken doorgaande weg te omzeilen. In het onvoorziene afwijken van de route en het onmiddellijke zoeken naar een alternatief zie ik een metafoor voor onze route naar energietransitie, de *narrow escape route*. Alles in een splitseconde, als een aberratie in mijn brein. Mijn navigatie geeft aan dat ik bovenaan het straatje linksaf kan, parallel aan de opgebroken weg, waarop ik dan verderop, bij een rotonde, weer kan aansluiten om mijn geplande route te vervolgen. Nu even goed opletten want het steile straatje is smal en er zitten ook nog twee bochten in en een knik bij een garagedeur, of een dubbele tuindeur. Daar is wel ietsje meer ruimte, om even op adem te komen. Daarna rijd ik nog zo'n dertig meter verder door het steeds nauwer wordende straatje, tot ik echt niet meer verder kan. Het is nog maar enkele meters tot aan het smalste gedeelte, maar daar is het steegje ongeveer tien centimeter te smal. Voorbij

die vernauwing is het straatje weer aanzienlijk breder en op hooguit een meter of vijftien vanaf dat smalste punt zie ik beweging op de weg die ik wil bereiken. Maar helaas, ik ben verdomme gestrand in het zicht van de haven, en wat niet mogelijk is, is niet mogelijk en dat gegeven zal ik, al is het knarsetandend, moeten accepteren. Achteruit terug is nu de enige optie, want zelfs al zou ik in paniek gillend willen wegrekken dan is het niet mogelijk om de portieren te openen. Dat alleen is al bijna genoeg om echt paniek te ontketenen. Natuurlijk ben ik ontzettend pissig en vloek ik de wereld aan flarden, in de eerste plaats mezelf, daarna de wegwerkers die geen alternatief hebben aangegeven en dan tenslotte mijn navigatie, die voor auto's bedoeld is en dan mag ik toch zeker verwachten dat mijn kleine Suzuki Ignis er gewoon doorheen kan, maar nee hoor, zelfs die blijkt te *fucking* breed! Hoe is het mogelijk, dat ik in vrijwel blind vertrouwen naar boven ben gereden, alsof ik in één klap een devoot gelovige ben geworden met een ongebreideld vertrouwen in zaken die ik normaal gesproken kritisch zou benaderen. Nu is het ook niet verstandig om voor de volle honderd procent op mijn navigatie te vertrouwen. Maar al dat vloeken en tieren helpt natuurlijk ook niet en ik moet achteruit, door de eerste bocht heen en dan bij de dubbele deuren proberen te keren, dat zou net moeten kunnen. Het achteruitrijden door de eerste bocht levert me al schurende geluiden op en vermoedelijk ook al wat krassen. Hoe voorzichtig ik ook probeer te manoeuvreren, ik moet gewoon een aantal keren voor- en achteruit, telkens niet meer dan een paar centimeter omdat meer stuurruimte gewoonweg ontbreekt. Ik zit met het zweet in mijn handen, maar mijn mond is nu al zo droog als de semi-woestijn van Aragon

waarheen ik op weg ben. Bij de dubbele deuren kan ik met een keer of vijf steken de auto eindelijk keren en kan ik goddank weer vooruit naar beneden om daar een andere route te vinden en de schade te inspecteren. Die schade valt gelukkig mee, alleen wat krasjes op de linker zijspiegel en ook op de kunststof stootrand langs de wielkast rechtsvoor. Hoe anders had het eruit kunnen zien. Maar poeh hé, wat een stress!

Dit weggetje, dat door een oorzaak van buitenaf plotseling in mijn blikveld verscheen en dat ik meende spontaan in te moeten slaan, was geen doodlopende weg, dat realiseer ik me heel goed. Ik dacht dat ik er wel in zou kunnen. Toen dat inderdaad lukte dacht ik even later dat ik er wel door zou kunnen en de weg erboven wel zou kunnen bereiken. Ik dacht dat ... Maar waarom dacht ik dat? Waarop waren die gedachten nou eigenlijk gebaseerd? Had ik uitgebreide ervaring met het inrijden van steegjes? Nee, helemaal niet. Had iemand mij verteld dat ik er wel door kon? Nee, dat had niemand mij verteld. Was de niet-doodlopende weg dan een doorgaande weg? Die is wat tricky. Voor standaard auto's in elk geval niet, voor fietsers en voetgangers weer wel, en in de tijd dat het steegje werd aangelegd, eeuwen geleden, was het ook voor paarden en muilezels doorgaand, maar een bordje met 'doodlopende weg voor autoverkeer' was in dit geval, en in elk geval voor mij, welkom geweest. Toch zal ik mij, door dit onverkwikkelijke incident, in de toekomst niet laten weerhouden van spontane weginslagen, omdat die soms heel mooi kunnen zijn en soms, ook bij mij, in allerlei variaties tot nare ervaringen hebben geleid, en dat zal ook in de toekomst wel gebeuren: als voetganger

op een pad dat eindigde bij een visstek aan een rivier, of als fietser op een bergweg die eindigde bij een hotel. En met werk ... en in de liefde niet te vergeten. Wel is het aan te bevelen om op een per definitie doodlopende weg, met een gezwollen woord 'de levensweg', de mogelijkheid van een u-turn of het aanwenden van een ander vervoermiddel als reserveoptie achter de hand te houden. Maar voor nu is het '*... down in the alley, waiting there for him to come back home, waiting down on the corner and thinking of ways to get back home. Sweet Jane, sweet Jane, sweet, sweet Jane*' en dan natuurlijk gezongen door Margo Timmins van de Cowboy Junkies,⁹ toen ze nog haar woeste krullenkop had, en mij met haar schitterende, hypnotiserende stemgeluid werkelijk helemaal plat kon zingen. Werkelijk tot buiten alle perken, inclusief de aanvaarding van een buitensporige huilbui ... *back home*, terug naar huis, achteruit terug het doodlopende steegje uit. Voor iemand die altijd onderweg is en door een wegafsluiting het verkeerde, het te smalle weggetje is ingeslagen, en dan sentimenteel begint te doen bij een liedje over zo'n *alley* ... Het blijft raar.

Vanuit Sitges, de pittoreske en charmante badplaats aan de Costa del Garraf bewoog ik op mijn dooie akkertje zoveel mogelijk langs de kust en via het smalle-steeg-stadje, naar de westelijker gelegen badplaatsen. Ik parkeerde mijn auto regelmatig dicht bij het strand, om slenterend verlekkerde blikken te werpen op de blauwe zee, die spiegelde in het tegenlicht van de stralende zon. Wat was die zee ontroerend prachtig. Echt ontroerend! Als er al zoiets bestaat als een verliefdheid op de zee, dan was ik op dat moment verliefd op de zee. Ik maakte soms een korte strandwandeling over

de in deze jaartijd opvallend rustige en schone stranden, dronk koffie op terrasjes, snoof de heerlijk zilte zeelucht op. Natuurlijk keek ik naar de in het voorseizoen weinig aanwezige mooie meiden, de meeste toeristen in dit seizoen waren van mijn eigen leeftijd, pensionado's die hier een tijdje een appartement huurden, of in een camper op de camping stonden. Maar op de jongere generaties was het nog even wachten. Van wat er aan moois en lekkers wel was verzamelde ik indrukken, om thuis mateloos naar terug te gaan verlangen - mezelf als bejaarde beklagend. Daarna draaide ik het stuur van de auto onverbiddelijk naar rechts om overtuigend de provincie Aragon in te duiken, om maar onderweg te blijven, om maar te bewijzen op mijn oude dag nog best dynamisch te zijn, mocht er ooit een freudiaans therapeut vragen naar mijn reismotivatie. De kustplaatsen waren stuk voor stuk prachtig, met heerlijk voorjaarsweer, rustig, maar weer niet zo rustig dat ik ze saai ging vinden en als ik er op een terrasje zat, met uitzicht over strand en zee, de witte schuimstrook van de branding en de evenzo witte cirrusvegen in de hemelsblauwe lucht, dacht ik: wat is dit zalig, hier zou ik moeiteloos een aantal weken kunnen doorbrengen, kunnen wonen zelfs. Wat lette mij? Iets als urgentie, denk ik, de absolute noodzaak was er niet, dus waarom zou ik dan moeite doen om een voor mij toch wel drastische verandering in gang te zetten? Bovendien moest ik bewegen, van dag naar dag, van plek naar plek, van de Middellandse Zee naar de dorre vlakten van Aragon en niet naar een vaste plek aan de Costa del Garraf.

Ik mag dan tegenwoordig in de provincie wonen, hoewel de grote steden ook in provincies liggen, maar ik ben niet

provinciaals goedgelovig. Die naïveteit kan ik af en toe wel spelen, het domme boertje uit de moppentrommel, om een uitspraak te ontlokken die er zonder dat spel niet gekomen zou zijn. Los daarvan kijk ik altijd zeer kritisch naar de werkelijkheid, te kritisch volgens velen, zo kritisch dat ik daarmee mensen tegen mij opzet. Als duelleren nog een gangbaar gebruik zou zijn om zaken te beslechten, dan was ik al vaak aan de degen geregen denk ik, geëindigd als vlees aan een satéstokje voor op de barbecue. Nu ben ik niet de persoon die van de daken schreeuwt ‘heb mij lief’, verre van dat. Ik incasseer veel zonder me daar verder druk over te maken. Sociaal getalenteerde mensen houden daar wèl rekening mee, houden zich soms in om geliefd te worden, of te blijven. Maar ik niet, ik heb er lak aan, zoals velen uit mijn generatie, die zich tegen de maatschappij en wat toen het klootjesvolk heette, hebben afgezet. Ik heb de kritische houding van de wetenschap en de filosofie meegekregen, weliswaar niet met de papelepel ingegoten gekregen, haar niet van huis uit meegekregen, was dat maar waar, maar haar later met veel moeite bijeengegaard.

‘Kritisch rationalist? Een Popperiaan? Ik dacht altijd dat jij existentialist was.’

‘Dat sluit elkaar niet uit,’ zeg ik. ‘Een kritisch rationele existentialist. Ik vind het best hoor, als ik dan toch in een hokje moet, dan maar gezellig met z’n drieën.’

Ik kijk kritisch naar het maanachtige landschap waar ik al bijna de hele dag doorheen rijd. Het doet me denken aan een gemanipuleerde digitale foto, waar de kleurintensiteit naar een procent of tien is teruggebracht en alles grauw en stoffig lijkt. Een methode die ook wel door nieuwszenders wordt gebruikt in items over oorlogslanden, Afghanistan,

Irak, of arme landen in Afrika. Om ze een beetje zielig en miserabel in beeld te brengen. Reportages daarvandaan zijn namelijk zelden kleurrijk. Het is lekker warm weer en ik rijd de meeste tijd met open ramen, waarbij ik soms bijna onpasselijk word van de penetrante stank die vrijkomt uit kippenfarms, megafokkerijen die door langdurige droogte in de plaats zijn gekomen van waterslurpende landbouwgewassen. Dan weer zie ik velden met zonnepanelen, een ander verdienmodel dat weinig water verbruikt. Eén keer dacht ik een enorm groot meer te zien, tot ik me verbaasde over het schuin tegen een heuvel oplopende watervlak. Het bleek een vlakte met zonnepanelen te zijn in plaats van een meer met koel helder water. Omdat de meeste stuwmeren vrijwel leeg staan zou zo'n meer natuurlijk zeer welkom zijn geweest. Vrijwel alles wat ik om mij heen zie is griuw en grijs in dit woestijnachtige, uit klei-, kalk- en zandsteen gevormde landschap, met ravijnen, hoogvlakten en bizar gevormde rotsen. Soms is er dan plotseling een dorpje, met een mooi romaans kerkje, als teken van leven in een leeg, kaal en onherbergzaam gebied. De riviertjes kruipen zielig door hun bedding, of staan helemaal droog. De vegetatie is schaars en vooral droog en dor, dood misschien wel. Zelfs het signaalrood op de verkeersborden en de andreaskruisen bij de spoorwegovergang waar ik nu even moet wachten is stoffig en dof. Het enige wat nog een onbeschoft heldere kleur heeft is de strakblauwe, meedogenloze lucht.

Aangekomen en geïnstalleerd op een enigszins groene camping langs een stuwmeer, dat nog niet half is gevuld, moet ik, na een hele dag in de auto te hebben gezeten, nog wat bewegen. Een wandeling in de directe omgeving ligt het meest voor de hand, en wel voor het donker wordt. Ik

kan een stukje langs de rivier lopen, of anders naar een dorpje dichtbij, waarvan ik de kerktoren vanaf de camping kan zien. Het wordt het dorpje, maar ik ben na vijftig meter licht hellend omhoog te hebben gelopen al zo'n beetje aan het einde van mijn latijn. Verdomme! Het lijkt verdacht veel op de benauwdheid die ik een paar maanden geleden had en die na het stoppen met roken en de dagelijkse pufjes grotendeels leek te zijn verdwenen, maar die in Sitges weer even terugkwam, verdween en nu opnieuw terug is. En nu? Niet achteruit het steegje uit nu, maar keren en voorwaarts terug naar de camping. Nog maar net in de tent krijg ik een lief berichtje van mijn Facebookgeliefde, Erato, de mooie dichteres met de dreadlocks.

‘Ik vind het geen stalken hoor.’ schrijft ze, als reactie op mijn complimenten over een gedicht. En mijn bewondering voor haar. ‘En gewoon contact maken vind ik juist fijn. Het compliment over het gedicht neem ik in dankbaarheid aan. Het dichten gaat zó goed de laatste tijd, ik ben daar heel blij mee. Een fijne vakantie verder.’

Ik moet het even verwerken, puberaal belast als ik ben met onmogelijk te realiseren romantische verlangens. Ik word gek van mezelf, ik word gek van haar, maar vooral van de combi, met onwillekeurige bewegingen, stuipen en krampen van verlangen. Er is in de loop der jaren al zoveel ‘mogelijks’ onmogelijk geworden, zoveel teloorgegaan.

En waarom ik dan nu weer zo kortademig ben? Wist ik het maar, denk ik, voor de zoveelste keer. In een flits zie ik het steegje weer voor me, waar ik me doorheen probeerde te wurmen en ben nog steeds trots op mijn stuurmanskunst. Ik had in paniek kunnen raken, vol gas achteruit langs de muren kunnen glijden als een bobslee door de rodelbaan.

Ik bleef kalm. Die kalmte moet ik transponeren naar mijn loopgedrag en conditie, niet te snel, maar heel kalm en heel beheerst naar de plek waar ik wezen wil.

De wandeling naar het dorp wordt met allerlei spijt- en wensgedachten en met aan mijzelf gerichte verwensingen, voortijdig gestaakt. Wat baal ik van mijn gebrekkige lijf! Ik weet dat het niet anders is, dat ik nog blij mag zijn met wat wel in mijn vermogen ligt. Maar het blijft klote dat ik nu, als halve invalide, met een beetje uitzicht op het dorpje, mijn avond moet vullen. Ik trek een lauwwarm biertje open en begin een gedicht te schrijven, kijk ondertussen naar de raadselachtige miniwerveling van dansende en warrelende blaadjes, die met Tarkovskiaanse ongrijpbaarheid langs een stapeltje hoekige veldkeien kolkt.

Ik lig languit op mijn buik in de tent te schrijven als ik bedenk dat ik ook nog ergens een restje zoute cashewnoten moet hebben. Half opzittend draai ik mijn bovenlichaam naar links om achter mij het zakje uit de gele etenskrat te pakken. Daarbij voel ik een heftige pijnscheut onder mijn linker zwevende rib (wordt daar op dat moment misschien een vrouw uit gevormd, denk ik, hoopvol tegen beter weten in). Hoewel het alle Jezus pijnlijk is maak ik me er verder niet direct veel zorgen over. Ik ga er maar vanuit dat het niet meer dan een kneuzing is, die door de gekke beweging is veroorzaakt en die vanzelf wel weer over zal gaan, zoals de meeste pijntjes vanzelf over gaan. Zolang ik stil in een bepaalde houding blijf liggen valt de pijn mee, alleen bij onverwachte bewegingen krimp ik soms ineen en schieten de tranen in mijn ogen. Ik heb ook nooit geweten, of ten volle beseft, dat ik zo vaak beweeg zonder het eigenlijk te merken. Ik laat me niet kennen en doorsta het ongerief

manhaftig, terwijl ik stil en bedachtzaam aan een gedicht schrijf, en weer herschrijf, over het landerige en landelijke, dat mij vandaag overstelpte, plus nog het een en ander aan herinneringen:

RURALE AVOND

De avond met zijn landelijke leegheid, / met het aantredende duister, / dat wacht op een signaal van de kerkklok, / een verre landbouwmachine / die gromt als mijn grootvader / bij de verkiezingswinst van de socialisten, / samen met de ruisende beek, / de gesloten bloemknopjes van de madelieven, / blaadjes tussen het gras / die op veldsla lijken / en mijn verlangen om te roken; / zo'n avond verbindt mij / met radicaal niets.

Ik ben zo langzamerhand weer op weg naar huis en steek opnieuw de Pyreneeën over, nu in noordelijke richting, dus tegengesteld aan mijn vorige oversteek.

‘Goed dat je dat uitlegt! Mafkees.’

‘Nou veel ...’

‘Jaja. Blabla.’

Deze keer lag er geen sneeuw langs de kant van de weg, dwarrelde er geen sneeuw in de lucht en lagen er alleen op verre bergtoppen nog witte winterrestanten. Alles zoals dat in deze tijd van het jaar hoort te zijn, zoals vele generaties dat kenden en altijd normaal vonden, voor zover normaal, in een wereld die permanent verandert, überhaupt mogelijk is. Zelfs het klimaat is aan de wandel, ook niet normaal. En geef het eens ongelijk. Voor een klimaatwandel lijken de vele wandel- en bergpaden mij bij uitstek geschikt. Er zijn hier mogelijkheden zat om valleien te laten overstromen,

de gletsjers kunnen als ijsjes worden afgelikt, diersoorten kunnen worden verjaagd of gegeten et cetera. Het is een ideaal gebied voor een klimaatwandelvakantie.

Aan de Franse kant is het aanzienlijk koeler dan aan de Spaanse kant, en ook een stuk groener. Er valt er zo nu en dan wat regen, maar dat is amper noemenswaard. Ik sta op een prachtig mooi plekje op een kleine camping met veel vaste standplaatsen. Toen ik twee uur geleden aankwam wees de grasmaaiende eigenaar me waar ik een plek kon zoeken en zei me hoeveel een overnachting ging kosten. Ik wilde hem mijn paspoort laten zien, omdat identificatie verplicht is. Dat leek hij allemaal bureaucratische onzin te vinden. De prijs voor een overnachting was belachelijk laag, inclusief alles ongeveer de helft van wat ik normaal betaalde. Hij zei me dat ik bij vertrek het geld in het grijze brievenbusje bij de receptie kon stoppen, want hij was de komende dagen erg weinig op de camping aanwezig. Kijk! dacht ik, een beetje vertrouwen in de medemens. Je moet het meestal met een lantaarntje zoeken, maar als je het wilt zien is het er nog wel.

In het dorpje kan ik geen winkel vinden. Het is zo klein dat er nagenoeg niets is. Om boodschappen te doen moet ik vijftien kilometer rijden naar een supermarkt, waar ik voor een paar dagen eten insla en ook meteen benzine ga tanken, want dat wordt inmiddels tijd. Ik draai de dop van de tank open, wat altijd met een sisje gepaard gaat, houd mijn bankpas voor de scanner en rond het financiële ritueel verder af. Daarna vul ik mijn tank met E10 benzine, draai de dop weer op de tank, klepje dicht, instappen, weg. Nog net op het juiste moment bedenk ik mij dat ik een gastankje moet kopen. Gelukkig ben ik op een zogenaamde *centre*

commercial en daar is ook een enorme sportzaak waar ik tot mijn vreugde (toch wel) het juiste tankje kan kopen, dat wil weleens een probleem zijn.

Terug maak ik een warm soepje, kippensoep, uit blik. Als ik dat heb verorberd trek ik het cellofaan van een plastic verpakking met een fris uitzierende maaltijdsalade, pasta met groenten en zalm en knijp met erotische precisie het zakje met de zachtroze *thousand island dressing* over de salade leeg. Oeh, jammie jammie! Best wel veel beest vandaag, realiseer ik me. Na het eten wil ik een gezondheidsrondje gaan lopen, maar op dat moment begint het te regenen. Ik heb goede regenkleding bij me, daar zal het niet aan liggen, maar toch besluit ik dat het leuk moet blijven. Dan maar lezen in Knausgård's Liefde en een beetje naar het frisse groen staren. Ik krijg via WhatsApp, waar bij mij vrijwel nooit iets gebeurt, plotseling van drie mensen de vraag om een afspraak voor een bezoekje te maken, allemaal prettige vooruitzichten, voor later.

Nooit eerder ben ik in een droom zó ziek geweest. De fijne details waren al direct bij het ontwaken weg. Wat me over de inhoud is bijgebleven is dat de droom te maken had met mijn longen en de klimaatwandering, en die was onbedoeld veroorzaakt door de gloeiingen die mijn Facebookgeliefde afstraalde. Ik had het benauwd en soms had ik zoveel pijn dat ik moest overgeven. Al met al heb ik akelig geslapen en wat ik me nooit heb kunnen voorstellen is dat zelfs de zacht ruisende beek, een geluid waar ik normaliter heerlijk bij kan wegdromen, me deze nacht teveel was, het was ronduit teringherrie! Bovendien was het koud en vochtig en kon ik door de pijn onderaan bij mijn linker ribben, of de spieren

daaromheen, als gevolg van de gekke twist van eergisteren, vrijwel niet slapen. Ik lag maar te woelen en te woelen tot ik er helemaal gestoord van werd en onbedaarlijk moest janken. De pijn straalde uit naar mijn rug en mijn bovenmaag en even was ik bang dat het weleens ernstiger zou kunnen zijn dan een kneuzing, misschien iets met mijn middenrif, of mijn alvleesklier. Maar dat schiet er vast niet plotseling bij een beweging in, bedacht ik mij. Toch is de angst reëel en heb ik het er echt moeilijk mee, niet alleen vanwege de pijn, maar evenzeer omdat ik hier geen directe hulp van vrienden of bekenden hoef te verwachten als ik die nodig mocht hebben.

‘Niet zo hypochonderen!’ bijt ik mezelf toe. ‘Dat past niet bij je!’

’s Morgens bij vertrek stop ik het overnachtingsgeld, met een flinke fooi voor het in mij gestelde vertrouwen, in het grijze brievenbusje bij de receptie. Op mijn dooie akkertje, met lange pauzes, rijd ik naar de Atlantische kust, of iets accurater, naar de Golf van Biskaje. Het is een gebied waar ik liefdevolle herinneringen aan heb, bijna pathologische herinneringen aan slapen in bunkers, vuren op het strand, samen met wat toen de liefde van mijn leven was. Druipend van nostalgische vettigheid dus. Latere herinneringen gaan over een heerlijke strandvakantie met een aantal vrienden. Het laatste stuk naar de kust rijd ik door de saaie, eindeloze pijnboombossen in Landes des Gascogne, tot ik, na flink zoeken en een aantal keren heen en weer rijden tussen een stadje en het strand eindelijk de beoogde camping vind, een grote *municipal*, waar ik straks lekker ga douchen en me ga scheren, en drinkwater verspillen denk ik soms. Misschien

is het een goed idee om weer gebruik te gaan maken van de historische lampetkan om ons des morgens te bevochtigen, of we gaan ons poederen en doen een geurtje op in plaats van te baden of te douchen. Al zal ik die Franse wuftheid persoonlijk niet aanmoedigen omdat sterke parfums al snel op mijn longen slaan. Ik houd het voorlopig bij verspilling van water, tot er aangenamere alternatieven ter verfrissing voorhanden zijn. Na de middeleeuwen werd er trouwens enkele eeuwen nauwelijks gebaad, niet om drinkwater te besparen, maar omdat men dacht dat baden, in de openbare badhuizen, de pest overbracht (medisch) of omdat de ze als liederlijke oorden des verderfs werden gezien (religieus). Om verhulde prostitutie te voorkomen werd het aantal meisjes dat in een badhuis mocht werken soms beperkt en in Dordrecht moesten deze ‘badmaagden’ ouder zijn dan dertig jaar.

‘Dat laatste zou mij al de lust tot baden ontnemen.’

‘Ja, dat kan ik me voorstellen,’ zeg ik. ‘Van een badmaagd verwacht je op zijn minst een frisse uitstraling. Misschien werd er in die tijd nog geschrobd met zand, zeep en soda, daar wilde je geen onbehouwen hand voor hebben, liever een teder en poeslief maagdenhandje.’

Een paar eeuwen uitstel van baden, wat maakt bij mij die paar uur dan uit? Maar hup! na het willen moet het er toch van komen, want al dat uitstel tempert het vertrouwen in mijn besluitvaardigheid. En dat wil ik niet. Wat ik wel wil? Roken, neuken en weer onbezorgd jong zijn. Ook dat is er nog niet van gekomen. Ik ben wat klagerig, merk ik, en ik haat mezelf als ik zo ben. Niet zeuren en herpakken nu dat klagerig karkas! Douchen, scheren, haren kammen! Het is hier zo’n echte-zomerse-vlakbij-het-strand-camping en in

het voorseizoen erg rustig. Daarom duurt het vrij lang voor het water warm wordt. Maar als het dan eenmaal warm is, is het zó heerlijk, zó goddelijk en ben ik zó blij dat ik de lang uitgestelde stap heb gezet. Het kostte wat tijd, maar hé, ik heb vakantie.

‘Heb jij dat nou nooit,’ vraagt een vriendin, ergens in een verworpen verleden, dat toch nog altijd in het hier en nu is, altijd op de voorgrond in mijn tijdsbeleving en aan wie ik zeker in dit gebied veel herinneringen heb. Het is misschien verbeelding, maar het timbre van haar stem lijkt hoger te liggen dan het timbre van de altstem die ik mij herinner. Is dat het dopplereffect door de afstandsoverbrugging? ‘Dat je op vakantie niet kunt poepen?’

‘Nee, nooit last van gehad,’ zeg ik, ‘ik heb eerder last van diarree dan van constipatie.’

Dat was toen. Nu ik niet meer rook heb ik eigenlijk voor het eerst op vakantie last van verstopping. Al heeft dat veel minder met roken te maken dan ik mij dat inbeeld, want eerder had ik het niet. Al drie dagen hoopt de boel zich daarbinnen op, tot misschien wel een harde droge massa, een zomerse rivierbedding in Aragon. Ik maak me nog geen zorgen, maar toch, wat gebeurt er daarna? Wordt het een steeds groter buikgezwel dat uiteindelijk via een medische ingreep, via een *sectio caesarea*, een keizersnede ter wereld moet worden gebracht? Scheurt de anus uit? Versteend en verkrumelt het en komt het, darmen en anus verruïnerend, als korrelige steenslag naar buiten? Vlak voor mijn tent zie ik de lange pijnbomen met hun kleine kruintjes als enorme aarsragers om de zooi naar buiten te werken.

‘Zo is het wel genoeg,’ hoor ik mijn vriendin zeggen. Alsof ze nog hier is. Maar onze *love-stream* is opgedroogd,

óók als de rivieren in Aragon. Alles is als de rivieren in Aragon, alles is aan het verdrogen. Nog even en we zijn allemaal *dust in the wind*. Er gaat een golf van verdriet door mee heen, met droge tranen, als ik bedenk dat we met een stuwmeer vol liefde begonnen, ruim genoeg voor meer dan één leven. Geleidelijk werden de klimaatberichten steeds alarmerender, de verdroging greep sneller om zich heen dan deskundigen ooit hadden durven verwachten en het stuwmeer was leeg voor we het goed en wel in de gaten hadden. Hier en daar was nog een poeltje, waar het stonk naar rotte vis, tot ook het laatste water verdampte. Als ik de afbeelding op het beeldscherm van mijn telefoon met mijn duim en wijsvinger flink uitvergroot worden er zwarte bromvliegen zichtbaar, die waarschijnlijk eitjes in de rotte vis hebben afgezet. En zo eindigde deze liefde. Niet met een knal, maar met zeikend gebrom.

‘Ja, zo gaat dat, is dan de nuchtere conclusie. Wat vroeger onvoorstelbaar was, geliefdes in successie, is nu normaal. Zozeer is nou de moraal veranderd door het neoliberale marktdenken, de consumentenmarkt, met de keuzevrijheid, die creëert per definitie veel afdankertjes.’

‘Enerzijds, anderzijds,’ zeg ik. ‘Maar dikke pech als je de lul bent.’

In een reflex probeer ik het aluminium bakpannetje met snel smeltende boter voor omvallen te behoeden. Het oude kampeerpannetje, inmiddels een soort relikwie, een heilig overblijfsel uit memorabele tijden met euforie en deceptie, staat al op de gasbrander en ik breek precies op datzelfde moment een biologisch kippenei boven het pannetje. Het pannetje glijdt, in een snelle verbale reflex begeleid met

een paar vloeken, van de gasbrander af, die blijkbaar niet zuiver horizontaal staat. Een deel van het ei komt in mijn linkerhand terecht en een deel in het schuin wegglijdende pannetje dat ik met mijn rechterhand supersnel terugschuif. Au! Kut! Mijn reactie is niet snel genoeg om een paar brandblaren te voorkomen, dat voel ik meteen, al duurt het nog wel even voor ze zich manifesteren. De gelatineachtige eierstruif in mijn linkerhand laat ik in het weer horizontaal gebrachte pannetje druipen, ik maak mijn handen zo goed mogelijk schoon met water en keukenpapier en richt mijn volle aandacht nu verlekkerd op de bio-boterham met een gebakken bio-eitje, geen ideaal gevormd spiegeleitje meer, maar aan de smaak doet dat niets af.

Tijdens het ontbijten, het ‘ont’ bijten denk ik plotseling aan dat ingewikkelde voorvoegsel ‘ont’. Ik snap nog steeds de portee niet, want ik bijt altijd tijdens het ont-bijt en bij het vergelijken met ont-wapenen, ont-voeren, ont-kennen, dan ont-gaat mij de logica. Tijdens het ontbijten kijk ik op mijn Facebook-app en zie dat mijn bewonderde en door elke cel in mijn lichaam verlangde, potentiële geliefde al heeft gereageerd op een zojuist verstuurd foto van mijn eenzaam in een grasveld staande tentje. Omdat ze vrijwel nooit reageert, op welke *post* dan ook, noch van mij, noch van een ander, beschouw ik deze reactie als een uiting van pure liefde, als echte onvervalste liefde verdomme, dat kan toch niet anders?’

‘Haha, nou en of dat anders kan. Zeker in jouw geval, met je geile verliefdheid op nota bene een Facebookgeliefde. Ik denk dan meteen aan zo’n argeloze bejaarde die zich dit keer nog net geen creditkaartgegevens laat ontfutselen, maar die zich laat bedotten door een lovergirl, door de

schone internetschijn. Je hebt haar echtheid nooit gezien man, word wakker!'

Ik heb uit onmacht, piëteit en deels uit plaatsvervangende schaamte niet iedereen alles over haar verteld. Ook niet dat ze als leerling bij mij in de klas heeft gezeten. Met sommige gebeurtenissen en feiten, zeker als ze wat gevoelig liggen, is het raadzaam er prudent mee om te gaan, vind ik. Ik heb er namelijk niet alleen zelf mee te maken, ook de ander is erbij betrokken, die in een breder perspectief toch al vaak buiten de boot valt, over het hoofd wordt gezien of domweg genegeerd. Gelukkig sta ik sterk genoeg in mijn schoenen om me niet gelijk door zo'n ongefundeerde persoonlijke mening van mijn oordeel te laten afbrengen. Wat anderen ook vinden, ik heb mijn eigen (voor) oordeel: in mijn ogen schrijft Erato schitterende, lichamelijke gedichten, die bij een eerste lezing over lichamelijke ongemakken lijken te gaan, maar bij nadere bestudering een combinatie zijn van lichamenlijk ongemak en van ongemak als metafoor voor de vele 'aandoeningen' in de samenleving. Die, gedeeltelijk metaforische, lichaamsgebonden ongemakken komen niet met een sentimentele zieligheidsfactor regelrecht voort uit haar eigen ziektes, maar zijn zeer subtiel naar lichamenlijkheid getransponeerde sociale problemen: klimaatperikelen, morele onrechtvaardigheid, politiek wangedrag. Ik las over een wrak - was het Albion na de Brexit? - dat aanspoelt in het lichaam, over het doornige struikgewas dat de grot met verkoeling blokkeert. Ik zal best bevooroordeeld zijn, maar haar gedichten overstijgen de persoon, het leed dat er in voorkomt wordt niet sentimenteel, niet in lamenterende taal verwoord. Het is geen enkel opzicht kwaaltjespoëzie, maar uiterst krachtige en strijdvaardige verbeeldingstaal.

‘Ik heb haar gedichten gelezen,’ zeg ik, ‘die zijn echt! En ik heb haar al meer dan een jaar geleden met een gedicht mijn liefde en algehele bewondering verklaard. Maar we blijven hangen in die leeftijds kloof, die onze verlangens scheidt. Dat kan me echt verdrietig maken. In de noordse mythologie is er een woord voor zo’n kloof, al gaat het daar niet over een leeftijds kloof, of liefdes kloof. Het is daar wat fundamenteeler ... De Gunningagap, dat is het! de gapende leegte, waarin nieuwe werelden zich ongedwongen kunnen vormen vanuit het niets. En vanuit dat neutrale niets is er een scheiding in het warme lichte, en het koude duistere. Ik heb dat weleens vertaald naar yin en yang, of vrouwelijk en mannelijk, toen dat nog van belang was, en acceptabel. Ik vrees dat de prille liefde wel voor altijd in die gapende leegte zal blijven hangen, zij stralend als Taylor Swift in het warme lichte niets van deze leegte en ik huiverend in het koude duistere niets, wachtend op het ont-kloven ...’

‘Kijk, dat is dan tenminste nog een klein resultaat van je ‘liefde’, een mooie literaire gedachte.’

‘Weet je wat dit is?’ vraag ik.

‘Een middelvinger?’

De egaal grijze lucht, die afgelopen nacht nog wat lichte regen over het droge land sprenkelde, begint in de ochtend open te breken en laat een bleek zonnetje zien. Achter de snel voorbijtrekkende wolkenluiers, die meer op vuilgele rookflarden lijken dan op wolken, komen soms ook even de wittere bloemkoolcontouren van een hogere bewolking in beeld, van indrukwekkende cumulonimbus. Het lijken mijn gedachten wel, denk ik, wolkenluiers met een bleke zon en daardoorheenschemerende onweerswolken. En dat kan wel kloppen want er zit onweer in de verwachting. Met

de lichte regen van de afgelopen nacht en de rustgevende regenruis, waarover voor de slapelozen op YouTube tientallen video's te vinden zijn, heb ik heerlijk geslapen. Ook kon ik vanochtend, kort na het ontwaken en na mijn eerste beker koffie, weer als vanouds, normaal poepen. In lijn met deze positieve ochtendnieuwsberichten zou je verwachten dat ook de pijn bij mijn linker ribben nu eens verdwenen zou zijn, maar dat is vooralsnog niet het geval, die zeurt en zemelt onverdroten door en dat begin ik, na een dag of vijf, aardig zat te worden. De rest van de ochtend kijk ik naar de wolken, het komen en gaan, altijd rusteloos in beweging. Een vliegtuig, vogels, een verre kerkklok. Soms het ruisen van de wind, die met enige moeite een paar droge blaadjes lospeutert van een boomtak en ze diagonaal naar beneden draagt. Ik geniet van wat in wezen helemaal niets voorstelt, de wind, een blaadje. Zo rond de middag rijd ik door de pijnboombossen naar Mimizan Plage. Daar aangekomen moet ik meteen weer aan mijn Facebookgeliefde denken, dezelfde waar ik ook gisteren aan dacht, en waar ik ook morgen wel weer aan zal denken, omdat haar lucide beeld wordt opgeroepen door de maagdelijk ogende stranden, de ruisende branding, de zilte zeelucht, de zachte lichtgele kleur van de hemel. Het zijn stuk voor stuk associërende ingrediënten voor een stille, beheerste, liefdevolle ... transpoëtische uitwisseling van affecten, met Erato.

Ik heb een video gezien van een voordracht waarvoor ze was uitgenodigd, een poëziemiddag in een kasteeltuin en het eerste dat in het oog sprong was de ingetogen felheid, haar exhibitionistische performance en haar strijdbaarheid, terwijl ze, voor zover ik dat met mijn beperkte toegang tot haar 'innerlijk' oppervlakkig heb kunnen beoordelen een

timide meisje is, vroeger in de klas ook al, op het verlegene af zelfs en sterk geneigd zichzelf te verbergen. Details ken ik niet allemaal, maar die doorleefde, droevige blik in haar ogen moet ergens door veroorzaakt zijn. Ze is zo mooi, met die lange, ingeweven dreadlocks langs de linkerkant van haar hoofd. En ze gaat altijd smaakvol gekleed. Toen ik die video zag ... Ze kan blijkbaar als een blad aan de boom omslaan van een timide meisje in een pittige en levendig declamerende volwassen vrouw, een dichteres die achting en respect afdwingt. Ohhh ...

‘Heb je daar nou echt vertrouwen in, in die relatie?’

‘Nee, maar wel de stellige hoop dat ‘onze liefde’ ooit in potentie mogelijk is. En je begrijpt dat voor een dergelijke relatie hoop nog het enige is wat mij rest. Hoop die ik wil koesteren, omdat de realiteit in deze mij treurig stemt.’

Mensen die mij kennen, kennen mij als een flegmatisch realist die de werkelijkheid nooit helemaal, of misschien wel helemaal nooit, uit het oog verliest, geen controlefreak maar wel alles onder controle. En toch laat ik een beetje onbezonnenheid, een beetje gekkigheid en ook mijn dwaze confabulaties over verliefdheid soms toe. Met plezier.

Het is weldadig warm en de Franse *tranquilité de la mer* is bij het momenteel windloze weer en met de lege stranden zo zuiver, zo eerlijk en heerlijk, zo ongeschonden dat ik er verlegen van word, omdat alles wat ik doe nu bezoedeling is, vervuiling van pure natuur, terwijl ik er niets dan mijn voetstappen achterlaat. En die kunnen licht een zandvlo verpletteren. Niet dat ik me daardoor schuldig voel, want ik ben onderdeel van de natuur en ik moet ook bewegen en leven en eten. Maar misschien is het wel simpeler, ervaar

ik gewoon het eenvoudige levensgenot, dat als hertenjong tevoorschijn springt, op een prachtige maandag in mei, als er nauwelijks toeristen zijn. Door dit idyllische beeld, deze smetvrije ervaring, moet ik aan mijn geliefde denken, twee blauwe reebruine ogen, op het lege strand, waar ik overal gelijkenissen zie, overeenstemming in een hoogst zelden voorkomende bijna-perfectie:

MIMIZAN PLAGE

Ik voel bijna-perfectie / aan lange Atlantische stranden, / de vitaliserende zeelucht, / de bewolkte hemel / waaronder het aangenaam warm is, / waar middagrust op lege stranden / bij windstil weer / zo zuiver en zo ongeschonden / in het zijn tevoorschijn springt / op een maandagmiddag in mei, / dat ben jij! / Dat ben jij!

En potverdomme wat mis ik die jij, uit het gedicht, uit mijn dromen. Die vitaliserende jij. Hoewel ik meestal tevreden alleen kan leven en sinds mijn twintigste, denk ik, al geen gezinsleven meer ambieer ... Maar wel een lekkere lange vaste relatie, dat dan weer wel.

‘Een lekkere? Met een ‘ding’ zeker? Die subtiliteit in jouw woordkeus soms, die laatdunkende connotaties. Man, man. En hoe vast is vast? Hoelang lang?’

Vroeger was bij mijn relaties altijd de houdbaarheidsduur problematisch, de laatste twintig jaar is voornamelijk mijn leeftijd problematisch en moet ik noodgedwongen leven met wat voor mij nog voorhanden is, zoals altijd, met alles, en soms is er niets voorhanden, is er eenzaamheid. Het is een persoonlijke apocalyps en ik kan de klimaatwandering niet verwijten dat ik ‘droog sta’, al zou dat wel stroken met

het grote verhaal over droogte, in allerlei varianten, dat ik steeds probeer onder de aandacht te brengen.

Ik ben aardig op weg deze zo heerlijk begonnen dag te vergallen met mijn liefdeswensen, merk ik. Gelukkig zit ik vrij alleen op een enorme steen die deel uitmaakt van een pier, vlakbij een kleine lichtopstand. Er is niemand die naar mij kijkt, naar de gebogen figuur die daar eenzaam met zijn ellebogen op zijn knieën en zijn hoofd op zijn handen zit te somberen. De gedachte dat iemand mij in deze deplorabele toestand zou kunnen zien zitten en medelijden met mij zou kunnen krijgen en dan een opbeurend gesprek zou willen aanknopen, alleen al de gedachte maakt mij bibberachtig. Ik moet er niet aan denken, tenzij het mijn bewonderde Facebookgeliefde zou zijn. Dan wel natuurlijk.

Ik word er weleens somber van hoor, nog versterkt door het feit dat ik over mijn somberheid zit te somberen. Maar ik ga me niet anders voordoen dan ik ben. Dat laat ik graag aan de rest van de wereld over, aan al die mensen, die onder invloed van sociale media, zich niet meer als normaal mens weten te gedragen maar een heel imperium van verhalen om zich heen hebben gebouwd en die menen zich eeuwig en altijd als energieke, vreselijk belangwekkende media-performers te moeten presenteren en zo te acteren in hun eigen bestaan, die als kleine kuthondjes doorlopend keffen om aandacht. De sombere buien bij mij duren overigens nooit lang, het zijn momenten, daarna kan ik er weer een poosje tegen.

Op de terugweg naar de camping rijd ik langs de Carrefour supermarkt in Mimizan om boodschappen te halen, brood, fruit, melk, koffie. Weer speur ik de winkel af naar stevige

zoute dropjes. Ik ben geen snoeper van zacht zoetig spul en sabbel de dropjes alleen weg tijdens lange autoritten. Die dropjes zijn buiten dropland Nederland vrijwel nooit te krijgen en ook nu heb ik ze nog niet kunnen vinden. En dat terwijl ik aan de Costa del Garraf al door mijn voorraadje heen was. Alleen Engelse drop, die is er meestal wel, maar die zachte tandplakdrop zoek ik nou net niet.

Nadat ik in mijn tentje, in kleermakerszit, wat van mijn nieuwe aanwinsten heb gegeten, knapperig ovenvers brood van de Carrefour met zaligmakende kaasjes, rijd ik naar het Plage de Lespécier, het strand bij Bias en het dichtste bij de camping. Vanaf de modderige parkeerplaats tussen de pijnbomen kruis ik het langeafstandsfietspad, *La Vélodyssée*, en loop dan over een recht pad door de duinen, hooguit een kilometer denk ik, waarna ik een zinsbegoochelende wijde blik over de duintop heb. *Voilà, la mer!* Wat een schitterend strand! Het is er rustiger en zo mogelijk nog mooier dan bij Mimizan. Er staan in deze jaartijd geen strandtenten en daardoor is het allemaal heerlijk rustig en ‘maagdelijk’. Ik weet niet wat ik de laatste jaren met dat maagdelijk heb, voorheen interesseerde me dat geen ene mallemoer, maagd of ont-maagd (en daar is dat rare ‘ont’ ook weer terug) maar nu plopt het telkens op de meest vreemde momenten op. Plopmaagd? Zou het nog een residu van mijn protestantse opvoeding zijn, de tien wijze en dwaze Bijbelse maagden, de maagdelijke conceptie? Of is het onbewust de invloed van de Islam, de tweeënzeventig maagden in het hierna-maals, de kuisheid voor ongehuwden in het hier en nu? Voorlopig houd ik het maar op toeval, hoewel ik normaliter wel erg van de causaliteit ben, van oorzaak en gevolg. Niets komt zomaar voort uit het niets.

Ik neem plaats op de bovenste trede van de ruwhouten, grijs uitgebeten trap naar het strand en prijs mezelf zomaar ineens gelukkig dat ik gelukkig ben. Nu is dat misschien niet wereldschokkend, maar geluk is iets wat ik niet (meer) nastreef, omdat streven naar geluk, naar het ‘eindproduct’, als het al bereikt wordt, vaak de inspanning niet eens waard is. Geluk is een erg vluchtig gevoel, dat niet beklijft, en als je toch (regelmatig) gelukkig wilt zijn moet je telkens van voren af aan de draad oppakken en opnieuw de benodigde inspanning verrichten. Mij doet dat veel te veel aan zinloze sisyfusarbeid denken, daar pas ik voor. Hoewel ik best een workaholic ben word ik van zinloos werk een verdrietig mens, vrees ik. Tenzij ... Ja, misschien als het iets met kunstproductie te maken heeft. Maar los van dit alles is er nu wel een geluksgevoel, zomaar ineens. Zonder ernaar te streven en zonder er moeite voor te hebben gedaan is het er. En misschien is dat nu juist de clou.

Bij wetenschappelijke ontwikkelingen die tot een geheel ander beeld van de werkelijkheid leiden spreken we van een paradigmaverschuiving. Ooit bedacht door de filosoof Thomas Kuhn, kunnen we de verschuiving nu toepassen op de energietransitie, de klimaatwandering, andere manieren van produceren en wellicht belangrijker: van consumeren. Vaak ontstaat bij zo'n ontwikkeling een grote tegenstelling tussen de voor- en tegenstanders van het nieuwe paradigma en daarom wordt het als een revolutionaire ontwikkeling gezien, die moet worden afgedwongen. De nieuwe kennis wordt dan niet langer verklaard vanuit het oude paradigma, het denkkader van waaruit de werkelijkheid geanalyseerd wordt, maar vanuit een nieuw systeem van modellen en

theorieën. Zo'n verschuiving gaat niet plotseling, er spelen gevestigde belangen mee, logge instituties die niet graag meebewegen en multinationale bedrijven met de hakken in het zand. Daar zijn kleine meisjes als Greta Thunberg voor nodig om die in beweging te krijgen. En het feit dat daar een klein meisje voor nodig is, daarover moeten die graai-industriëlen, de oude olieboeren en de veeboeren zich maar eens gaan beraden. In feite hebben zij de boot gemist en ik wil ze vanaf deze prachtige kust het gedicht 'Hebben en zijn' van Ed Hoornik meegeven. Al vrees ik dat ze daardoor niet ineens gaan omdenken, want eerlijk is eerlijk, hebben is vaak een (tijdelijke) garantie voor het zijn, al ligt dat niet bij iedereen even lekker.

Zover mijn oog reikt over de lege zee is er nergens op het licht golvende water een boot te zien. Wel is het tijd voor een ander gezichtspunt (paradigma?) en ga ik zitten op de rand van een bouwwerk dat ooit als deel van de Atlantic Wall, als een bunker, is gebouwd. Althans dat vermoed ik. De kleine ramen en de toiletbordjes brengen mij aan het twijfelen. Het zou evengoed als horecagelegenheid gediend kunnen hebben. Geen zuipkeet maar een zuipbunker, schiet er door mijn gedachten. Als ik het nog even langer bekijk is het - overduidelijk met een vrijvliegende kwast - in wit en blauw geverfde betonnen gebouw een architectonisch twijfelgevalletje. Ik spreek erover met een oudere Duitser, die bij mij op de camping staat en wiens vrouw al de hele tijd op een bankje met haar schoenen zit te frutselen. Een oudere Duitser moet er toch wel verstand van hebben, denk ik zo, met een licht sarcastische, stereotype gedachte. Hij vindt het weliswaar een vreemd soort bunker, maar toch ... een bunker.

Terug bij de tent laat het twijfelbouwwerk mij niet met rust en ga ik het op Google nazoeken. Al snel heb ik het tussen de afbeeldingen op Google Maps gevonden en het blijkt een *Poste de Secours* te zijn, die nu leeg en verlaten is, maar in het hoogseizoen is het dus een thuisbasis voor de strandwacht. Dat weet ik dan ook weer.

Sinds ik op de camping terug ben is de bewolking dikker geworden en met af en toe het rommelen van de donder in de verte is het stiller dan het met de totale afwezigheid van geluid zou zijn. Wind is er nog steeds nauwelijks en zeker niet hoorbaar, de vogels zwijgen, de paar mensen in mijn blikveld staren stil voor zich uit en nippen soms van een drankje. Sommige roken een sigaret. Het is alleszins de spreekwoordelijke stilte voor de storm, die door het nog verre gerommel van een naderend onweer geaccentueerd wordt.

Ik kan geen rotonde meer zien, nu ik vandaag honderden rotondes heb gekwartrond, gehalfrond en gedriekwartrond en bij sommige nog een extra rondje heb gemaakt omdat ik te laat was met afslaan. Stille rotondes, drukke rotondes, grote rotondes, kleine rotondes en zelfs non-rotondes, met enkel een witte stip op de weg. Door al het gedraai op de rotondes krijg ik verdomme associatieve draaibewegingsklanken, of hoe noem je dat, een associatie tussen beeld en geluid, in een haatlidje als *Kleine wasjes, grote wasjes*.¹⁰ Tot ik zojuist, naar aanleiding van het in mijn bovenkamer genestelde lidje, dat gedraai, geschakel en gestuur ineens hartstikke zat was en ik de eerste de beste mogelijkheid aangreep om weer zo snel mogelijk naar de autosnelweg te gaan.

Ik was in eerste instantie naar die nationale wegen gegaan omdat ik van de kleinere wegen houd, en dan het meest van de kleinste, kronkelige weggetjes in de bergen, dat zal wel duidelijk zijn, maar een goede tweede reden was dat bij een mogelijk rampscenario de poortjes bij de tolwegen buiten gebruik kunnen raken, door uitval van elektriciteit, of door computerstoringen. Nu al raakte ik bij die tolpoortjes regelmatig van streek, omdat mijn bankpas de ene keer wel en de andere keer niet werd geaccepteerd. Of ik was ineens mijn tolkaartje kwijt dat ik bij het oprijden had ontvangen en dat ergens in de auto moest liggen, al wist ik niet waar. Wel wist ik nog precies waar ik het had neergelegd, maar het was weggeleden, of er was iets op terechtgekomen, of het was van de stoel gevallen, of gewaaid. Er waren kortom wel duizend redenen aan te voeren voor de, gelukkig altijd tijdelijke, vermissing. En daar stond ik dan, met meestal wel geduldige automobilisten achter mij. Mijn stomheid vervloekend zocht ik dan paniekerig naar mijn tolkaart, of mijn creditkaart, als alternatief voor mijn bankpas. En dat lukte dan gelukkig wel en uiteindelijk kwam alles wel goed en dan gooide ik snel de kaarten op de bijrijdersstoel en vroemmm ... plaatsmaken voor de auto's achter mij. En dat is natuurlijk vragen om problemen, al die spullen op de voorstoel, de ramen open en 130 rijden. Wat ik maar wil zeggen is dat het dus ook een strategische keuze was om op de *routes nationales* te gaan rijden, daar had ik al dat gedoe met tol- en creditcards niet. Een slimme vent, zorgt dat hij zijn gebreken kent. Zoiets ... Maar dan toch domme keuzes maakt. Uiteindelijk kom ik vanaf de autosnelweg nu wel weer op de kleine weggetjes terecht omdat ik anders mijn doel voor vandaag niet kan bereiken.

Tja, Erato dus, mijn dichtende Facebookgeliefde, een oud-leerling Nederlands van mij die ik twee jaar geleden via YouTube zag bij een voordracht, daarvoor drieëntwintig jaar niet. Ze woont sinds kort met haar Franse vriendje aan een departementale weg in een mooi, landelijk gedeelte van de Dordogne. Dat is mij althans door fanatieke fietsers en liefhebbers van het gebied verteld. Het rare huisnummer, of perceelnummer, heb ik eerder via WhatsApp van haar gekregen, maar mijn autonavigatie en ook Google Maps op mijn telefoon kunnen het adres niet vinden. De juiste weg heb ik wel zelf kunnen traceren, maar die is tien kilometer lang en het is onbegonnen werk om overal aan te bellen. Dus dan maar via de telefoon. Gelukkig neemt ze gelijk op. Ik leg uit waar ik ben, in een mooi oud stadje bovenop een heuvel, met een romaans kerkje, waar ik nu voor sta, op een pleintje en rechts voor me zie ik een leuk restaurant met een terrasje.

‘Dan sta je goed,’ zegt ze, droog humoristisch, met een zachte, volle stem. ‘Je moet nu eerst rechtuit en daarna de bochtige weg volgen, de heuvel af. Ik denk vijf minuten rijden. Ik loop alvast naar de weg, dan zie je me op het laagste punt aan de rechterkant wel zwaaien. Tot zo.’

‘Tot zo,’ zeg ik.

Van een afstandje, over een frisgroen, glooiend naar de weg toe aflopend grasveld, zie ik haar al staan met haar vrij kleine postuur en haar stroblonde dreadlocks. Vroeger was ze dodelijk verlegen, een verlegenheid die ze naar eigen zeggen (via een appje) niet helemaal, maar wel grotendeels is kwijtgeraakt. Ze schreef op het Gymnasium al gedichten en die zijn in de loop der jaren alleen maar beter geworden. Ik had haar jaren niet gezien, tot ik haar toevallig, nu

ongeveer twee jaar geleden, denk ik, tot mijn verrassing zag voordragen op een videoverslag op YouTube. Ze stal daar helemaal de show met haar gedichten. Ze kreeg van mij uiteraard een vriendschapsverzoek voor Facebook en sindsdien zijn we vrienden, met summier contact.

Ze staat langs de kant van de weg, aan het begin van een oprijlaan, en zwaait mij met haar beide armen tegemoet. Godsamme zeg, een echte oprijlaan! Echt 'op' ook, want na de slagboom (!) loopt hij omhoog. We omhelzen elkaar door het open raam, waarna ze met mij oploopt terwijl ik stapvoets over het gravel rijdt. Ze mag ook instappen, maar dat wil ze niet en geeft aan liever te lopen. Na zo'n honderd meter omhoog over de oprijlaan parkeer ik mijn auto bij het *domaine*. Ik stap uit en geef haar een uitgebreidere, echte knuffel, stevig, en voel de gevaarlijke veerkracht van haar buik en borsten, waarbij ik wel oplet niet vanuit een soort erotische reflex mijn onderlijf tegen het hare te drukken. Binnen mijn armen neemt ze wel wat meer ruimte in dan pakweg vijftientig jaar geleden, dat kan ook niet anders, maar verder is de intieme nabijheid nog even tintelend en wonderbaar als toen.

Al pratend, waarbij vooralsnog het verleden in ruststand blijft, leidt ze mij rond over het landgoed: het woonhuis, de vrijstaande dubbelgarage, de eveneens vrijstaande *chambre d'hôte* waarin ik vannacht slaap, het zwembad, de enorme tuin die gedeeltelijk tot moestuin zal worden omgetoverd en de beek die langs het grasveld door een smalle strook schaduwrijke bosschages stroomt. Daarna is het tijd voor diepgaande gesprekken bij een goed glas wijn. Een maand geleden is haar vader aan een herseninfarct overleden en het is logisch en onvermijdelijk dat de gesprekken daarover

gaan, hoewel dat bij mij niet mijn eerste interesse heeft. Blijkbaar heb ik hem weleens gezien op een ouderavond, maar daarvan is me niets bijgebleven. Het verlies is nog lang niet verwerkt. Dat kan ook niet, zeker niet door wat zich in het verleden allemaal heeft afgespeeld, waar ik ook het fijne niet van weet. We praten uitgebreid en openhartig over verliesverwerking en haar verdriet en het feit dat ze nog vaak van haar vader droomt en zich schuldig voelt. Soms valt er een stilte. Soms valt er een traan. Ze houdt zich kranig, vind ik.

‘Gewoon ...,’ zegt ze, ‘ik had meer mijn best moeten doen hem gezonder te laten leven, te laten stoppen met roken en zo, hem eerder naar de dokter moeten sturen.’

‘En ... wat denk je dat hij gezegd zou hebben?’ vraag ik. ‘Je hebt weleens verteld dat hij behoorlijk eigengereid kon zijn, dat hij overal een eigen mening over had.’

‘Wat hij gezegd zou hebben?’ zegt ze. ‘Ik denk zoiets als: lief van je, maar ik bepaal mijn eigen leven. Dat!’

‘Precies,’ zeg ik. ‘Geen bemoeienis van buitenaf. En ik begrijp het best hoor, van jou, van hem. Ik stopte ook pas met roken toen ik door ademtekort bijna doodging. Ik wist donders goed hoe slecht het was en ik was echt duizenden keren gewaarschuwd. Maar een verslaafde wil niet horen hoe of waarom hij moet stoppen, die wil horen hoe hij kan doorgaan met zijn verslaving.’

‘Ja, weet ik wel,’ zegt ze. ‘Maar toch.’

‘Maar toch mag je verdrietig zijn ... Het schuldgevoel hoort bij het proces, dat weet je, daar ben je slim genoeg voor, maar je moet er wel vanaf. Het is jou schuld niet en hij zou jou nooit ook maar ergens van beschuldigd hebben, denk ik.’

Ondanks de aanvang met droevige gesprekken wordt het later echt een supergezellige avond, met leuke anekdotes, humoristische invallen en grappige vakantieavonturen, tot er vlak voor de duisternis invalt een onweersbui boven de lage heuvels komt opzetten, of nu pas goed zichtbaar wordt door de donker wordende lucht en een andere lichtval als gevolg daarvan. Omdat het nog schemerig is en we schuin tegen de onderkant van de wolk aankijken is duidelijk de wat vlakke vorm van de wolk te zien: een enorme schelp, een Jacobsmantel, met radiaire ribben, die horizontaal in de lucht hangt. Een heel bijzondere vorm, die ook nog eens duidelijk zichtbaar is tegen de donkere, blauwgrijze hemel. Binnenin en vooral onder de wolk vindt een onvoorstelbaar groot aantal ontladingen plaats, een permanente stroom van zichtbare bliksems, werkelijk fenomenaal. En geen spatje neerslag, geen enkel geluid. Ik probeer het een beetje te vergelijken met een klimaatwandeling, in een stiltegebied, waarvan ik nu alleen nog de schoonheid zie omdat het een redelijk ver-van-mijn-bed-show is, maar iets verderop zie ik de poppen al dansen.

In de *chambre d'hôte* lig ik na ruim twee weken op de harde bodem te hebben geslapen weer voor het eerst in een zacht bed, dat is wel even lekker, maar ik slaap er niet beter in dan op een yogamatje van negen millimeter op de harde grond. Ik word om half acht wakker, van regen of onweer is niets te bespeuren en de zon schijnt uitbundig. Ik trek de lakens recht en loop naar het woonhuis. In de keuken zie ik nog niemand en ik permitteer mij een kop Senseo koffie te maken, want koffie moet! Het is niet echt mijn favoriete koffiezetmethode, ik ben zeer trouw aan de aloude filter

met kokend water erop, maar ik doe het ermee, dankbaar voor elk soort bakkie. Als eerste komt de vriend binnen, die net de hond heeft uitgalaten, een wolfshond die bij bezoek nogal kort wordt gehouden omdat hij van nature een aanvalshond is. Naar mijn idee is er geen enkele reden voor die angst want de hond is banger voor mij dan ik voor de hond, dat voel ik met mijn natuurbrein intuïtief wel aan. Wat mij betreft mij mag hij gewoon los lopen. Natuurlijk zal ik hem niet banger maken dan hij is en hem geen aandacht geven, hem rustig hond laten zijn. Als hij aandacht wil laat hij dat wel merken. Even later komt de vrouw des huizes met een nog slaperige blik in haar ogen binnen, ‘môguh.’

Haar vriend gaat meteen door naar zijn werk, iets in de horeca geloof ik. Ik ken hem niet zo goed en ben ook veel minder in hem geïnteresseerd moet ik zeggen. Ik blijf nog een paar uur kletsen, over poëzie, over het voordragen van eigen werk en uiteindelijk over het loslaten daarvan. Nog wel schrijven, maar niet meer voor het publiek. Ik krijg een verrukkelijk ontbijt van havermout met bosvruchten, noten en zaden. Later praten we verder, bij koffie en koek. En nog eens koffie.

‘Ik stap zo weer eens op,’ zeg ik. ‘Anders kom ik dit weekend niet meer in Zeeland.’

‘Dan bel je toch even dat je wat later komt,’ zegt ze. ‘Je kunt ook langer hier blijven. Ik vind het wel gezellig.’

‘Dat is het ook,’ zeg ik. ‘Maar ik kom later in het jaar nog weleens terug, misschien met wat er nog leeft van het clubje van school, een paar leerlingen, een paar docenten. Dat kan wel leuk worden, denk ik. Een soort reünie.’

‘Oh, alleen met mij niet dan?’ vraagt ze.

Met die vraag raakt ze onbedoeld een gevoelige snaar, dat

het juist t  leuk is alleen met haar. Zo leuk dat ik me er ongemakkelijk bij ga voelen. Niet dat ik ooit, ook maar iets in mijn hoofd zou halen dat in de verste verte riekt naar intimidatie, misbruik of ander ongewenst gedrag. Nooit, bij niemand en zeker niet bij haar. En toch, eerlijk is eerlijk, ergens op de achtergrond is er wel degelijk een verlangen naar haar, zoals ik dat altijd al naar allerlei leuke jonge vrouwen heb gehad, en nog steeds heb. Dat begon al op de basisschool, werd langzaam sterker na de puberteit, op de middelbare school en is sindsdien niet meer weggegaan, al is het na mijn zestigste of zo wel wat minder geworden. Zoals een ander kan verlangen naar allerlei soorten whisky, of elke soort chocolade, of alle mogelijke Max Verstappen verzamelingetjes, allemaal ongeacht wat, verlang ik naar leuke jonge vrouwen. Voor de lekkere trek. Of voor de heb! En de criticasters van mijn erotische verlagen beseffen blijkbaar niet dat een verlangen naar whisky of chocolade een gesublimeerd verlangen is, heel klassiek Freudiaans, omdat ze niet durven toe te geven dat ze naar leuke meiden (of jongens, of inbetweens) verlagen. Het is een gezond verlangen voor een heteroman vind ik en zoals ik altijd al met stelligheid beweer: niet elk verlangen hoeft te worden bevredigd. Ik ben dan ook geen flietsconsument, ik hoef niet alles morgen in huis te hebben. Gelukkig ben ik erg goed in het beheersen van mijn driften en kan me ook heel goed aan mijn dieet houden, dat is het probleem niet, maar om helemaal zeker te zijn dat je niet in de verleiding komt is het beter om je niet te kooien in een exclusieve, dualistische twee-eenheid, een nuttig voorschrift ter bescherming - en ter zelfbescherming - waar ik mij, nadat ik met onderwijs was gestopt, in een functie als instellingsmedewerker ooit

aan te houden had. Met lesgeven ben ik gelijktijdig met een bevriende collega gestopt. Ik had het na tien jaar wel gezien en wilde iets anders gaan doen, er was immers zoveel meer in de wereld. Mijn collega vertrok omdat hij ongeneeslijk gedesillustioneerd was geraakt, hij had een burn-out, wat ik nogal een populaire ziekte vond, wat niet wegnam dat hij er last van had. Hij ergerde zich eraan dat het Nederlands veel aan status had verloren, steeds gebrekiger werd, dat de ontleding toenam en de taal verengelste. Ik had en heb er niet zo'n moeite mee als het Engels meer en meer gaat overheersen. Wat mij betreft gaan we op den duur helemaal over op Engels, dat heeft ook goede kanten, toch? En neem nou al die klimaatwandelaars straks. Anticiperend op de volksverhuizingen is het alleen maar handig als iedereen een gemeenschappelijk gesproken wereldtaal spreekt. We moeten niet in die historische taaltwisten blijven hangen. Als het aan de taalnazi's lag, spraken we nog Visigotisch, Juuts of Huns, maar dat veranderde na de verhuizingen, we mengden genen, cultuur en taal. En werden uiteindelijk wie we zijn. En zo zal dat wel doorgaan. Waar ik me dan weer wel aan kan ergeren is het Amerikaans-Engels, dat bijna imperialistisch door de Amerikaanse amusementsindustrie en de tech-goeroes in de markt wordt gezet.

'Ja natuurlijk.' zeg ik. 'Om alleen met jou hier te zijn vind ik misschien wel veel t  leuk.'

Ik vertel haar het hele verhaal.

'Dat weet ik al vijftientig jaar, gekkie,' zegt ze. 'En dat werd twee jaar geleden, of hoe lang is het geleden, met dat gedicht en dat Facebookbericht weer bevestigd. Ik zit er niet meer mee, zolang je nu je handen maar thuis houdt en niet klef gaat doen.'

‘Toch ben ik blij dat dit ongemak nu uit de wereld is,’ zeg ik. ‘Vooral omdat ik ... Nou ja. Je weet wel.’

‘Dat is allemaal zo lang geleden,’ zegt ze. ‘Zelfs al is het vanuit de beste bedoelingen, dan gaan we juridisch gezien soms de mist in, bijna iedereen. Laat dat nou maar lekker smelten, in plaats van dat als een harde mentale ijsklomp te bewaren, dat is echt niet goed voor je hersentjes.’

Even later zwaait ze me uit.

Omdat ik, nu ik ouder, wijzer en helaas ook bezadigder ben, en analoog aan het gejakker door het leven het gejakker over de snelwegen een beetje zat ben, en ik het tegen het einde van mijn vakantie rustiger aan wil doen, heb ik mijn navigatie weer eens ingesteld op de kleinere wegen, in de hoop op mooie dorpjes en landschappen. Erg lang houd ik het niet vol, want ik erger me weer groen en geel aan die rotondes. Omdat ik al vermoedde dat ik me eraan zou gaan ergeren verbaast het me niet. Wat me wel verbaast is dat de kleine wegen hier in een belabberde staat zijn, met hobbels en kuilen. Het schiet voor geen meter op, ook omdat ik in de dorpen telkens moet remmen voor flitsbezorgers met waarschuwingslichten, klein-grutmoters, blinde appende scholieren, slome boerenkarren en slenterende bejaarden. Na een aantal uren ben ik het helemaal spuugzat en schakel ik weer over naar de snellere modus. Weer terug naar traag beland ik op een camping vlak voor de Belgische grens, beslist niet in een mooi gebied maar dicht bij de snelweg. Voor één nachtje is het weliswaar saai, maar ook effectief, met veel ruimte, veel prachtig groen gras en voor het eerst sinds lange tijd liggen er geen venijnig scherpe steentjes meer onder het grondzeil.

Na enkele dagen bij vrienden op een camping in Zeeland te hebben gestaan, met leuke uitstapjes naar door slavernij welvarend geworden goudeneeuwse havens, kazematten en oude vissersplaatsen met overal fijne terrasjes, ben ik weer thuis en bij mooi weer neergestreken op alweer een terrasje, namelijk bij een lokale kroeg. Er wordt eindeloos gediscussieerd over de zware storm van gisteren, tot nu toe de zwaarste zomerstorm die ooit in Nederland is gemeten. Met geen woord wordt er gerept over de klimaatwandering en de zeespiegelstijging, maar enkel over de sterke wind en de omgewaaide bomen. Men denkt hier dicht bij huis, alles lijkt beperkt tot het hier en nu, en de meeste feiten blijven zonder oorzaak of gevolg. Natuurlijk kan ik het niet laten om de klimaatwandering te berde te brengen, als mogelijke oorzaak van deze storm.

'Weet je, het zal hier echt zo'n vaart niet lopen met die zeespiegelstijging,' zeggen ze, ieder met eigen woorden en op eigen toon, maar wel eensgezind.

'Nee,' zeg ik. 'We zitten vrij hoog boven de zeespiegel, maar je kunt er gif op innemen dat als het zover is de stroom vanuit lager gelegen gebieden op gang zal komen en dan zullen die 'waterlanders' snel bij ons zijn.'

Als ik niet veel later langzaam door de stille straten naar huis loop zie ik bij het museum de aankondiging voor een tentoonstelling: 'Op reis met Vincent.' Hij is hier ooit op bezoek geweest om een paar donkerbruine schilderijtjes te maken en sindsdien eigenen wij ons blijkbaar het recht toe om amicaal Vincent te mogen zeggen. In de tentoonstelling, zo lees ik, zal de bezoeker worden meegenomen op Vincents omzwervingen door het Drenthe van 1883. Ook

zullen er werken uit Vincents Drentse oeuvre te zien zijn, voornamelijk aquarellen en tekeningen. Geen zinderende Provençaalse luchten, maar taferelen in depribruin, van turf en bruine bonen.

Thuisgekomen, nog steeds met het commerciële misbruik van Vincent in gedachten, ga ik voor een tukkie op één oor. Misschien wel van hem dromen, al hoop ik dat niet. Liever droom ik van mijn Facebookgeliefde met de dreadlocks, mijn muze, Erato, de beminnelijke.

Noten

- ¹ Erato (Grieks: Ἐρατώ) een van de negen muzen uit de Griekse mythologie. Haar naam betekent 'beminnelijke', ze is de muze van o.m. de lyriek en het liefdesgedicht.
- ² Karl Ove Knausgård, *Liefde*, 5^e dr. NL, 2014, p. 135.
- ³ Zie o.m. Priscus, Jordanus en Sidonius Apollinaris.
- ⁴ Als je dorst hebt mag je bij mij komen, want ik ben de bron. Elly en Rikkert, 1983.
- ⁵ Songtekst 'I Touch Myself' van de Divinyls, 1990.
- ⁶ 'Wat nu? zei Pichegru,' verwijst naar Franse bevelhebber Charles Pichegru (1761-1804). Het verband is onbekend. De uitdrukking wordt vaak verlengd tot o.a. 'Wat nu? zei Pichegru, en bungelde zijn beentjes in de kippenjus'. De uitdrukking wordt voornamelijk door schakers en protestants Nederlands gebruikt.
- ⁷ Cyndi Lauper, *Time after time*, 1983.
- ⁸ Homo homini lupus, de mens is een wolf voor zijn medemens, Latijns gezegde, komt voor het eerst voor bij de Romeinse schrijver Plautus, ±200 v.Chr.
- ⁹ Cowboy Junkies, *Sweet Jane*. Cover van het nummer van Lou Reed uit 1970. Reed zelf vond dit de beste cover van zijn talloze malen gecoverde nummer.
- ¹⁰ Kleine wasjes, grote wasjes, doe ze in je wasmasjien, laat maar lekker draaien ... Liedje van Trafassi, 1985

Alleen op reis, problematische liefdes en een stevige portie maatschappijkritiek. Dat zijn thema's die in de boeken van Krijgsman telkens opnieuw terugkeren.

De novelle 'De lente van 23' gaat over een oudere docent Nederlands, die als 'jeugdige bejaarde' op kampeervakantie naar de Pyreneeën gaat, met uitstapjes naar Spanje en de Franse Zuidwestkust.

Op de terugweg bezoekt hij een oud-leerlinge en dichteres, die hij al een kwart eeuw niet meer heeft gezien en die sinds twee jaar in Frankrijk woont.

Het verhaal speelt zich af tegen de achtergrond van een dreigende klimaatcatastrofe.

9 789464 809619